

**Hallituksen esitys Eduskunnalle kotieläinjalostuslaiksi ja laiksi
eräiden kotieläinten maahan tuonnista annetun lain 1 ja 2 §:n
muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kotieläinjalostuslaki. Esityksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa kotieläinjalostusta koskevat säännökset Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen (ETA-sopimus) sisältyvien kotieläinjalostusta koskevien Euroopan yhteisöjen (EY) direktiivien ja päätösten kanssa. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen edellyttää kotieläinten jalostustoiminnan nykyistä laajempaa sääntelyä ja jalostuseläinten maahantuontia koskevien säännösten muuttamista.

Esityksessä ehdotettu kotieläinjalostuslaki sisältäisi myös säännökset kotieläinten keinosiemennystoiminnan harjoittamisesta. Laki korvaisi kotieläinten keinosiemennyksen harjoittamisesta vuonna 1949 annetun lain. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräiden kotieläinten maahan tuonnista annettua lakia. Esitys ei koske maahantuonnin sääntelyä eläintautilainsäädännön nojalla eikä jalostusjärjestöjen valtionapua.

Esityksessä ehdotetaan, että tärkeimpien kotieläintuotannossa käytettävien eläinten kantakirjan pitäjänä saisi toimia vain maa- ja metsätalousministeriön hyväksymä yhteisö. Kotieläinten keinosiemennystoimintaa koskevaa lupajärjestelmää ehdotetaan laajennettavaksi siten, että myös alkionsiirtotoiminta olisi luvan-

varaista. Lupajärjestelmä koskisi sekä hyötyettä seuraeläimiä kuten nykyisinkin. Lupaviranomaisena toimisi maa- ja metsätalousministeriö.

Jalostuseläinten maahantuonti Euroopan talousalueen valtioista ehdotetaan vapautettavaksi siten, että maa- ja metsätalousministeriön määräämissä tapauksissa tuontia ei enää jalostuksellisin perustein rajoitettaisi. ETA-sopimus edellyttää jalostusautojen, -sikojen, -lampaiden ja -vuohien tuontilupien poistamista. Kotieläintuotannossa käytettävien eläinten maahantuonti säilyisi muulta osin luvanvaraisena.

EY-säädösten yksityiskohtainen voimaansaattaminen tapahtuisi esityksen mukaan pääasiassa maa- ja metsätalousministeriön päätöksillä. Ministeriö antaisi määräykset kantakirjan pitämisestä, keinosiemennys- ja alkionsiirtotoiminnasta, jalostuseläinten maahantuonnista ja eläimiä koskevista polveutumistodistuksista.

Esitys liittyy Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen. Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan aikaisintaan samanaikaisesti ETA-sopimuksen kanssa ja viimeistään kuuden kuukauden kuluttua sopimuksen voimaantulosta. Voimaantuloajankohdasta säädettäisiin asetuksella.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1	5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	10
YLEISPERUSTELUT	3	5.1. Riippuvuus muista esityksistä	10
1. Nykytila	3	5.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista .	10
1.1. Jalostustoiminta	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	11
1.2. Jalostusjärjestöt	3	1. Lakiehdotusten perustelut	11
1.3. Lainsäädäntö	4	1.1. Kotieläinjalostuslaki	11
Keinosiemennyslaki	4	1 luku. Yleiset säännökset	11
Kotieläinten maahantuontilaki	4	2 luku. Jalostustoiminta	12
Muu lainsäädäntö	5	3 luku. Eläinten keinollinen lisääminen .	13
1.4. Käytäntö	5	4 luku. Jalostuseläinten kauppa	14
1.5. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden	5	5 luku. Valvonta	16
lainsäädäntö	5	6 luku. Erinäiset säännökset	18
ETA-sopimus	5	7 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännök-	18
EY-maat	6	set	18
Ruotsi ja Norja	6	1.2. Laki eräiden kotieläinten maahan tuonnis-	19
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	7	ta	19
2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	7	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	19
2.2. Keskeiset ehdotukset	7	3. Voimaantulo	20
3. Esityksen vaikutukset	8	LAKIEHDOTUKSET	20
3.1. Taloudelliset vaikutukset	8	1. Kotieläinjalostuslaki	20
3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset ..	8	2. Laki eräiden kotieläinten maahan tuonnista an-	24
4. Asian valmistelu	9	netun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta	24
		LIITE	25

VLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Jalostustoiminta

Kotieläinten jalostustoiminta voidaan määrittellä eläinten perinnöllisen laadun kehittämiseksi haluttuun suuntaan. Jalostustoiminnan tavoitteena on tuotannon biologisen tehokkuuden nostaminen ja eläimistä saatavien tuotteiden laadun parantaminen. Jalostustavoitteita toteutetaan perimältään ja ominaisuuksiltaan hyvien eläinten valinnalla. Perimällä tarkoitetaan yksilön kaikkien perintötekijöiden yhdistelmää. Perimä sisältää sekä mahdollisuudet että rajoitukset yksilön ominaisuuksien kehitykselle. Ominaisuudet eivät yleensä suoraan periydy, vaan niiden kehittymiseen vaikuttavat tavallisesti sekä perimä että ympäristötekijät.

Kotieläinjalostuksessa pyritään muuttamaan tavoiteltuihin ominaisuuksiin vaikuttavien perintötekijöiden yleisyyttä eläinjoukossa, yleensä eläinrodun keskuudessa. Rodulla tarkoitetaan saman eläinlajin keskuudessa esiintyvää ryhmää, joka perimään kytkeytyviltä ominaisuuksiltaan poikkeaa saman lajin muista ryhmistä. Hyötyeläinten jalostettavia ominaisuuksia ovat tuotanto- ja käyttöominaisuudet. Tuotanto-ominaisuudet liittyvät tuotannon biologiseen tehokkuuteen ja tuotteiden laatuun, esimerkiksi kasvuun sekä lihan ja maidon tuotokseen ja koostumukseen. Käyttöominaisuuksien kuten tautien vastustuskyvyn ja ruumiinrakenteen kehittäminen vähentää tuotannon kustannuksia. Seuraeläinten jalostuksen tavoitteena on käyttöominaisuuksien parantaminen.

Jalostustoiminnassa käytettävät eläimet valitaan perimän ja ominaisuuksien perusteella. Tiedot perimästä perustuvat eläimen polveutumiseen eli tietoihin sen vanhemmista ja esivanhemmista. Koska polveutumisen vaikutus ominaisuuksiin ei ole suoraviivaista, eläinten valinta perustuu myös niiden arvosteluun eli ominaisuuksien mittaamiseen. Tiedot eläinten polveutumisesta ja arvostelun tuloksena saadusta perinnöllisestä arvosta rekisteröidään kantakirjaan tai muuhun vastaavaan tiedostoon. Tietojen oikeellisuus edellyttää myös luotettavia menetelmiä eläinten tunnistamiseksi. Kantakirjaa pidetään yleensä roduittain ja se voidaan jakaa luokkiin eläinten arvon mukaan.

Hyötyeläinten jalostustapana käytetään perinteisen rodunjalostuksen lisäksi myös ristey-

tysjalostusta, jonka avulla tuotetaan tuotantoeläiminä käytettäviä risteytyseläimiä eli hybridejä. Kanataloudessa ja yhä enemmän myös sikataloudessa käytetään tuotantoeläiminä risteytyseläimiä. Risteytyseläimiä tuotetaan risteyttämällä yhdessä tai useammassa sukupolvessa puhtaita rotuja tai rotujen sisäisiä perinnöllisiä linjoja joko keskenään tai risteyttämällä saatujen eläinkantojen kanssa. Risteyttämällä pyritään saamaan aikaan risteytyselinvoimaa, jolla tarkoitetaan risteytysjälkeläisten paremmuutta vanhempiensa perinnöllisiin linjoihin verrattuna. Tuotantoeläimiksi myytäviä risteytyseläimiä ei käytetä jalostukseen eikä jälkeläisten tuottamiseen. Perinteisessä jalostuksessa jalostus on jatkuvaa siten, että uusia sukupolvia voidaan aina käyttää sekä jalostuksessa että tuotannossa.

1.2. Jalostusjärjestöt

Jalostustoiminnan tuloksellisuus edellyttää, että jalostuksessa käytettävät eläimet voidaan valita riittävän suuresta eläinjoukosta. Jalostustoimintaa varten on tämän vuoksi perustettu jalostusjärjestöjä, joiden kautta jalostustoiminnan piiriin kuuluvat periaatteessa kaikki järjestön jäsenten omistamat eläimet. Järjestöt pitävät kantakirjoja ja huolehtivat jalostuseläinten valinnasta. Järjestöt huolehtivat suurelta osin myös tuotannon tarkkailujärjestelmistä, joiden perusteella rekisteröidään pääosa jalostusvalintaan tarvittavista tiedoista. Monet jalostusjärjestöt harjoittavat myös jalostuseläinten ja jalostusaineksen kauppaa ja välitystä.

Nautojen ja sikojen jalostus- ja keinosiemen- nystoiminnan valtakunnallisena keskusjärjestönä toimii Osuuskunta Kotieläinjalostuskeskus-FABA, jonka jäseninä ovat Suomen Kotieläinjalostusosuuskunta ja yhdeksän alueellista keinosiemen- nystosuuskuntaa ja -yhdistystä. Osuuskunta Kotieläinjalostuskeskus-FABA:n tehtäviin kuuluu jalostusohjelmien kehittäminen sekä koulutus-, neuvonta-, julkaisu- ja tiedotustoiminta. Osuuskunnalla on veriryhmälaboratorio ja se harjoittaa myös eläin- ja tarvikkevälitystä. Osuuskunta omistaa yhdessä keinosiemen- nystosuuskuntien ja -yhdistysten kanssa Oy Alkiokeskus-Embryocenter Ab:n, joka harjoittaa nautojen alkionsiirtotoimintaa.

Suomen Kotieläinjalostusosuuskunnan jäse-

ninä on noin 20 000 karjanomistajaa. Osuuskunnalle myönnettiin vuonna 1991 valtionapua 6 750 000 markkaa, joka oli noin 34 % osuuskunnan avustettavan toiminnan menoista. Oy Alkiokeskus-Embryocenter Ab:lle myönnettiin samana vuonna valtionapua 250 000 markkaa. Keinosiemennysosuuskuntien ja -yhdistysten jäseninä on yhteensä noin 43 000 karjanomistajaa. Osuuskunnilla ja yhdistyksillä on yhteensä viisi sonniasemaa ja neljä karjuasemaa. Pohjois- ja Itä-Suomen sekä Ahvenanmaan keinosiemennystoiminnan tukemiseen myönnettiin vuonna 1991 maataloustulolain (736/89) mukaisena aluetukena 2 000 000 markkaa.

Kotieläinjalostusjärjestöjä ovat lisäksi Suomen Siipikarjaliitto r.y., Suomen Turkiseläinten Kasvattajain liitto r.y. ja Suomen Mehiläishoitajain Liitto SML r.y. Näiden järjestöille myönnettiin vuonna 1991 valtionapua yhteensä 2 700 000 markkaa. Muita järjestöjä ovat Suomen Vuohiyhdistys r.y. ja Suomen Lammasyhdistys r.y. Lammasyhdistys on paikallisten lammasta- ja vuohikerhojen ja Vuohiyhdistyksen yhteiselin. Lammasyhdistys toimii Maaseutukeskusten Liitto ry:ssä, jossa myös pidetään lampaiden kantakirjaa.

Seuraeläinten jalostusjärjestöjä ovat muun muassa Suomen Kennelliitto — Finska Kennelklubben r.y. ja Suomen Rotukissayhdistysten Keskusliitto SRK r.y.

1.3. Lainsäädäntö

Keinosiemennyslaki

Kotieläinten jalostustoimintaan sovelletaan kotieläinten keinosiemennyksen harjoittamisesta annettua lakia (182/49), jäljempänä keinosiemennyslaki. Lain säätämisen tarkoituksena on asiaa koskeneen hallituksen esityksen (HE 40/1948 vp) mukaan ollut karjanomistajien etujen turvaaminen. Lain mukaan toiminta, jonka tarkoituksena on harjoittaa kotieläinten keinosiemennystä, voidaan asetuksella määrätä erityisen valvonnan alaiseksi ja lisäksi luvanvaraiseksi. Laki ei koske keinosiemennystä, jota kotieläinten omistaja tai haltija harjoittaa omistamiensa tai hallitsemiensa kotieläinten keskuudessa näihin kuuluvalla uroseläimellä.

Keinosiemennyslain nojalla on annettu asetus kotieläinten keinosiemennyksen harjoittamisesta (557/49), jäljempänä keinosiemen- nysasetus, joka on lähes kokonaan uusittu

vuonna 1973. Asetuksen mukaan keinosiemen- nystoiminta on maatilahallituksen valvonnan alaista ja toiminnan lähin ohjaus ja valvonta kuuluu keinosiemennystoimikunnalle. Toimikunnan asettaa maatilahallitus kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja sen jäseninä ovat maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintöosaston, maatilahallituksen, maatalouden tutkimuskeskuksen sekä jalostusta, keinosiemennystä ja seminologeja edustavien järjestöjen nimeämät henkilöt. Keinosiemennystoiminnassa käytettävien eläinten terveyden ja siemenen laadun valvonta kuuluu maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosastolle.

Keinosiemennystoimintaan tarvitaan keinosiemennysasetuksen mukaan keinosiemennystoimikunnan lupa. Lupaa ei saada myöntää, jos toiminnalla ei asianmukaisesti edistetä keinosiemennystoimintaa. Päätöksessä, jolla lupa myönnetään, on mainittava valvonnan kannalta tarpeelliset lupaehdot. Keinosiemennyksen voi suorittaa eläinlääkäri tai keinosiemennyskoulutuksen saanut henkilö. Keinosiemen- nysasemalla tapahtuvan keinosiemennystoiminnan tulee olla eläinlääkintäviranomaisen hyväksymän eläinlääkärin vastuunalaisessa hoidossa. Keinosiemennystoimikunta hyväksyy keinosiemennyksessä käytettävien uroseläinten vähimmäisvaatimukset, joiden perusteella jalostusjärjestöt valitsevat eläimet.

Kotieläinten maahantuontilaki

Kotieläinten maahantuonnista on voimassa eräiden kotieläinten maahan tuonnista annettu laki (871/73), jäljempänä kotieläinten maahan- tuontilaki. Lain säätämisen tarkoituksena on ollut maahantuonnin sääntely kotieläintalouden näkökohtien, eläinkannan tuotanto-ominaisuuksien ja työllisyyden turvaamiseksi (HE 108/1973 vp). Lain mukaan nautoja, sikoja, lampaita, vuohia, siipikarjaa, mehiläisiä ja tarhaturkiseläimiä sekä näiden eläinten siemennestettä ja siitosmunia saadaan tuoda maahan vain maa- ja metsätalousministeriön luvalla. Lupa voidaan myöntää vain, jos tuonti on katsottava tuotantopoliittiset, jalostukselliset ja muut kotieläintalouden kehittämiseen liittyvät näkökohdat huomioon ottaen tarkoituksenmukaiseksi. Laki ei koske Suomen kautta muuhun maahan vietäviä eläimiä.

Kotieläinten maahantuontilain nojalla on annettu asetus eräiden kotieläinten maahan

tuonnista (933/73). Asetuksen mukaan kotieläinten maahantuontilupaa haettaessa on ilmoitettava muun muassa eläinten jalostus- ja tuotantotaso sekä käyttötarkoitus. Jos eläintautilainsäädännöstä ei aiheudu tuonnille esteitä, asiassa on ennen päätöksentekoa kuultava maatilahallitusta ja asianomaisen alan kotieläintaloudellista keskusjärjestöä.

Muu lainsäädäntö

Kotieläinten jalostustoimintaan ja maahantuontiin sovelletaan eläintautilakia (55/80). Jalostusaineksen maahantuontiin tarvitaan yleensä maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosaston lupa. Jalostustoimintaan sovelletaan myös eläinsuojelulakia (91/71). Eläintautilaissa eikä eläinsuojelulaissa ole säännöksiä jalostustoiminnasta.

Siipikarjan jalostustoimintaa ja kauppaa koskee siipikarjan siitoseläinten pidon, munien haudontojen sekä poikasten kasvattamisen, myymisen ja välittämisen harjoittamisesta annettu laki (302/77). Laki on sen nojalla annettussa, samannimisessä asetuksessa (671/77) rajattu koskemaan vain kanoja. Lain nojalla on annettu maa- ja metsätalousministeriön päätös siipikarjan siitoseläinten pitoa, munien koneellista haudontaa sekä poikasten kasvattamista, myymistä ja välittämistä harjoittavien laitosten terveydellisyydelle ja hygieenisyydelle sekä eläinten terveydelle ja jalostustasolle asetettavista vaatimuksista ja ehdoista (219/81). Päätöksessä määrätään muun muassa poikastuotannon jalostuksellisesta tasosta.

1.4. Käytäntö

Keinosiemennystoimikunta on myöntänyt luvat keinosiemennystoiminnan harjoittamiseen yleensä vuoden ajaksi kerrallaan. Vuonna 1992 oli voimassa noin 940 lupaa sikojen, noin 320 lupaa kettujen ja viisi lupaa lampaiden keinosiemennykseen. Luvat sikojen keinosiemennykseen on myönnetty yksittäisille sikalanhoitajille vain heidän hoitamaansa sikalaa varten. Sikojen ja nautojen keinosiemennyslupien myöntämistä keinosiemennysosastokunnille ja -yhdistyksille tai näiden palveluksessa oleville henkilöille ei ole pidetty tarpeellisena. Keinosiemennyslupien mukaisen toiminnan valvonnassa keinosiemennystoimikunta on käyttänyt apuna jalostusjärjestöjä.

Kotieläinten maahantuontilain mukaiset maahantuontiluvat on myönnetty maa- ja metsätalousministeriössä siten, että samalla päätöksellä on ratkaistu myös eläintautilain mukaisista tuontilupaa koskeva asia. Kotieläinten maahantuontilaissa tarkoitettujen eläinlajien tuonti on ollut vähäistä. Vuosittain on tuotu 100—150 nautaa ja muutamia kymmeniä lampaita. Naudan ja sian sperman sekä turkiseläinten, mehiläisten ja kalkkunoiden tuontiin on myönnetty muutamia lupia vuosittain. Kanatalous perustuu nykyään suurelta osin ulkomaisen kananjalostajien kehittämien risteytysten käyttöön. Tämä edellyttää jatkuvaa vuosittaista kana-aineksen maahantuontia. Maa- ja metsätalousministeriö on toistaiseksi myöntänyt lupia vain isovanhempaispolven kana-aineksen tuontiin.

1.5. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

ETA-sopimus

Suomi ja muut Euroopan vapaakauppaliiton (EFTA) kuuluvat maat ovat Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa sitoutuneet yhdenmukaistamaan kotieläinjalostusta koskevan lainsäädäntönsä EY:n vastaavan lainsäädännön kanssa. Sopimukseen kuuluu 24 nautojen, sikojen, vuohien ja lampaiden jalostusta koskevaa direktiiviä ja päätöstä muutoksineen, jotka sopimuksen mukaan tulevat voimaan samana ajankohtana kuin sopimus. Jotta sopimuksen yhteydessä perustettava EFTAn valvontaviranomainen voi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, säännöksiä sovelletaan kuitenkin kuuden kuukauden kuluttua sopimuksen voimaantulosta tai 1 päivästä tammikuuta 1994 sen mukaan kumpi ajankohta on myöhäisempi.

ETA-sopimuksen mukaan EY-säädösten kolmansia maita ja rajatarkastuksia koskevia säännöksiä ei sovelleta. Sopimuksessa on kuitenkin sovittu seuraavien yleisten periaatteiden noudattamisesta: kolmansista maista tapahtuvaan tuontiin ei saa soveltaa edullisempia määräyksiä kuin ne, jotka johtuvat sopimuksen soveltamisesta; EFTA-valtioiden välisessä tai EFTA-valtion ja EY:n välisessä kaupassa kolmansista maista tuotavien taikka niistä kokonaan tai osittain peräisin olevien eläinten ja tuotteiden on täytettävä tuontimaana olevan valtion kolmansia maita koskevat määräykset;

vientimaana olevan valtion on huolehdittava, että toimivaltainen viranomaisen kussakin tapauksessa ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että näitä sopimusmääräyksiä noudatetaan. Sopimuspuolet tarkastelevat rajatarkastuksia ja kolmansia maita koskevaa asiaa vuoden 1995 aikana.

EY-maat

EY-maissa kotieläinjalostusta koskevien direktiivien tarkoituksena on sääntelyä yhdenmukaistamalla poistaa esteitä jalostuseläinten kaupasta sekä edistää siten kotieläinjalostusta ja sen myötä kotieläintaloutta. Direktiivit sisältävät säännöksiä eläinten hyväksymisestä jalostukseen ja merkitsemisestä kantakirjaan sekä jalostuseläimistä annettavista polveutumistodistuksista. Kantakirjoja saavat pitää vain virallisesti hyväksytyt jalostusjärjestöt ja -organisaatiot tai viranomaiset. Kantakirjan pitäjien, keinosiemennysasemien ja alkionsiirtolaitosten toiminnan tulee olla viranomaisten valvomaa. Jalostuseläinten ja niiden sukusolujen ja alkioiden kauppaa yhteisön sisällä ei saa estää jalostuksellisin perustein. Direktiivit sisältävät myös säännökset jalostusvaatimusten tulkintaa koskevien erimielisyyksien ratkaisemisesta.

EY:n jäsenmaissa on Kreikka lukuun ottamatta käytäntönä, että kotieläinten kantakirjoja pitävät jalostustoimintaa harjoittavat järjestöt ja yritykset. Nautoja koskevia direktiivejä on jäsenmaissa saatettu voimaan vuodesta 1989 alkaen. Sikoja, lampaita ja vuohia koskevat direktiivit on tullut saattaa voimaan vuoden 1991 alusta. Espanja ja Portugali ovat sikojen osalta saaneet siirtymäaikaa vuoden 1992 loppuun saakka. Muiden puhdasrotuisten, virallisesti hyväksytyjen yhteisöjen pitämään kantakirjaan merkittyjen eläinten kaupassa on vuoden 1992 alusta tullut noudattaa periaatetta, jonka mukaan yhteisön sisäistä kauppaa ei saa rajoittaa. Tällaisia eläimiä ei myöskään saa tuoda kolmansista maista edullisemmin ehdoin kuin yhteisön sisäisessä kaupassa noudatetaan.

Tanskassa EY-säädökset on saatettu voimaan maatalousministeriön (Landbruksministeriet) päätöksillä. Päätökset on annettu kotieläinten ynnä muun kaupasta annetun lain (Lov om omsætning af husdyr m.m., n:o 209 23.5.1979) nojalla. Päätökset koskevat puhdasrotuisia jalostusnautoja, puhdasrotuisia ja risteytettyjä jalostussikoja sekä puhdasrotuisia

jalostuslampaita ja -vuohia (n:ot 154—156/14.3.1991). Maatalousministeriö valvoo päätösten noudattamista ja päättää kantakirjaa pitävien jalostusjärjestöjen hyväksymisestä.

Maatalousministeriön päätösten sisältönä ovat EY-säädösten säännökset. Lisäksi on annettu määräyksiä kantakirjoja pitävistä järjestöistä. Järjestö ei saa vaatia, että kantakirjaan merkittävän eläimen omistajan tulisi olla järjestön jäsen. Järjestöön kuulumattomalta eläimen omistajalta ei saa periä ylimääräisiä kantakirjaan liittyviä maksuja. Jos eläin on jo merkitty yhteisön toisessa jäsenmaassa kantakirjaan, ei ylimääräisiä maksuja kantakirjaan merkitsemisestä myöskään saa periä. Jos jalostusnauta tuodaan EY:n ulkopuolisesta kolmannelle maasta, sitä tulee seurata virallisesti hyväksytyyn jalostusjärjestön antama polveutumistodistus, jonka mukaan eläin on merkitty kantakirjaan kolmannessa maassa.

Ruotsi ja Norja

Ruotsissa on annettu laki kotieläinten ynnä muun valvonnasta (Lag om kontroll av husdjur m.m., SFS 1985:342). Lain tarkoituksena on edistää eläimistä saatavien tuotteiden tuotantoa ja eläinten soveltuvuutta elinkeinona harjoitettavaan jalostustoimintaan sekä ennalta ehkäistä eläintauteja. Kotieläimillä tarkoitetaan ihmisen hoidossa olevia eläimiä. Lain nojalla on annettu asetus kotieläinten ynnä muun valvonnasta (Förordning om kontroll av husdjur m.m., SFS 1985:343). Asetuksen mukaan kotieläinten keinosiemennykseen ja alkionsiirtoon tarvitaan maatalousviraston (Statens jordbruksverk) lupa.

Maatalousvirasto on antanut määräykset alkionsiirrosta, karjujen arvostelusta, nautojen, sikojen, lampaiden ja vuohien keinosiemennyksestä, kettujen ja koirien keinosiemennyksestä sekä munivien kanojen ja maitoa tuottavien lampaiden virallisesta valvonnasta. Viralliseen valvontaa kuuluu yleensä eläimen tunnistaminen, polveutumisen selvittäminen, tuotanto- ja terveystarkkailu, jälkeläisarvostelu ja perinnöllisen arvon määrittely. Maatalousvirasto on antanut valvonnan järjestämisen jalostusjärjestöjen tehtäväksi. Nautojen, sikojen ja vuohien valvontaa hoitaa sama järjestö. Järjestöjen toimintaa valvoo maatalousviraston lisäksi lääninhallitus (länsstyrelsen).

Norjassa on voimassa laki kotieläinten kei-

nosiemennyksestä (Lov om kunstig sædöverføring mellom husdyr 28.7.1952, n:o 4). Keinosiemennyksessä saadaan käyttää vain maatalousministeriön (Landbruksdepartementet) hyväksymältä tai valtuuttamalta keinosiemennysasemalta peräisin olevaa siemennestettä. Laki ei koske tutkimuslaitoksia. Siemennesteen luovuttaminen käyttöön, joka ei ole lain mukaista, on kiellettyä. Keinosiemennysasema ei saa käyttää keinosiemennystoiminnassa eläimiä, joiden perintötekijät havaitaan vahingollisiksi. Maatalousministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä lain täytäntöönpanosta ja keinosiemennystoiminnan valvonnasta sekä asettaa keinosiemennysasemien hyväksymiselle tarpeellisia ehtoja.

Ruotsi ja Norja ovat ETA-sopimuksessa Suomen tavoin sitoutuneet omaksumaan sopimukseen liitetyt EY:n kotieläinjalostusta koskevat direktiivit lainsäädäntöönsä. Ruotsin ja Norjan lainsäädäntöä tullaan näin ollen muuttamaan sopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Esityksen tavoitteena on yhdenmukaistaa Suomen kotieläinjalostusta ja kotieläinten maahantuontia koskeva lainsäädäntö EY:n kotieläinjalostusta koskevien direktiivien ja päätösten kanssa. Yhdenmukaistaminen edellyttää kotieläinten keinosiemennystoimintaa ja maahantuontia koskevien säännösten muuttamista. Keinosiemennyslaki on kumottava ja korvattava kotieläinten jalostustoimintaa koskevalla lailla, joka kattaa kotieläinten jalostuksen, keinosiemennyksen ja alkionsiirrot. Kotieläinten maahantuontilakia on muutettava siten, että jalostusaineen tuonti Euroopan talousalueen valtioista vapautetaan ETA-sopimuksessa sovitulla tavalla.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kotieläinjalostuslaki, jota sovellettaisiin kotieläinten jalostustoimintaan ja jalostusaineen käsittelyyn, kauppaan, maahantuontiin ja vientiin. Seuraeläinten osalta laki koskisi kuitenkin

vain keinosiemennystoimintaa. Lain soveltamisalaan kuuluvat eläinlajit määriteltäisiin erikseen kantakirjaa, keinosiemennystä ja alkionsiirtoa sekä maahantuontia ja vientiä koskevissa tarkemmissa määräyksissä. Määräykset antaisi maa- ja metsätalousministeriö.

Tärkeimpien tuotantoeläinten kantakirjaa saisi pitää vain ministeriön hyväksymä jalostustoimintaa harjoittava yhteisö. Ministeriö määräisi kantakirjan pitäjien hyväksymisen edellytyksistä ja antaisi myös yleisluonteiset määräykset kantakirjasta sekä eläinten tunnistamisesta ja arvostelusta. Määräysten sisällön tulisi vastata EY:n direktiivien säännöksiä. Kantakirjan pitäjän hyväksymisen edellytyksenä olisi muun muassa, että yhteisön säännöissä määriteltäisiin jalostustavoitteet ja kantakirjan perusteet. Lisäksi yhteisöllä tulisi olla käytettävissään riittävän suuri eläinmäärä jalostusohjelman toteuttamista varten. Kotieläinten kantakirjoista ei ole aikaisemmin annettu vastaavia säännöksiä tai määräyksiä.

Eläinten keinolliseen lisäämiseen tarvittaisiin maa- ja metsätalousministeriön lupa. Keinollisella lisäämisellä tarkoitettaisiin keinosiemennystä sekä alkioden ja sulusolujen keräämistä, käsittelyä ja siirtoa. Nykyisen keinosiemennyslain mukaan lupa tarvitaan ainoastaan keinosiemennystoimintaan, joten lupajärjestelmä tulisi tältä osin laajenemaan. Lupaa ei kuitenkaan tarvittaisi eläinten omistajan itse suorittamaan keinosiemennykseen, jos siinä käytetään vain omien eläinten siemennestettä. Ehdotus vastaisi tältä osin voimassa olevan keinosiemennyslain säännöksiä. Maa- ja metsätalousministeriö voisi kuitenkin määrätä tietyn eläinlajin keinosiemennystoiminnan myös tällaisissa tapauksissa luvanvaraiseksi. Luvanvaraisessa toiminnassa olisi noudatettava maa- ja metsätalousministeriön määräyksiä eläinten jalostustasosta, henkilökunnan ammattitaidosta ja toimitiloista sekä eläintautien vastustamisesta ja sulusolujen ja alkioden laadusta.

Tuotantoeläinten ja niiden alkioden, sulusolujen ja siitosmunien maahantuontiin tarvittaisiin ehdotuksen mukaan pääsääntöisesti maa- ja metsätalousministeriön lupa kuten nykyisinkin. Euroopan talousalueen valtioista tapahtuva maahantuonti ei kuitenkaan enää olisi ministeriön määräämissä tapauksissa luvanvaraista. ETA-sopimus edellyttää nautojen, sikojen, vuohien ja lampaiden jalostuseläinten ja niiden alkioden ja sulusolujen maahantuontin vapauttamista, jollei eläintautisäännöksistä

muuta johdu. Jalostuseläinten tuontiin voitaisiin ehdotuksen mukaan kuitenkin tuotantopoliittisin perustein määrätä tarvittaessa kiintiöitä. Jalostusaineksen vienti Euroopan talousalueen ulkopuolelta Suomen kautta talousalueelle edellyttäisi, että tavara täyttäisi määränäänä olevan valtion tuontia koskevat vaatimukset. Jalostusaineksen maahantuonnista ja viennistä säädettäisiin kotieläinjalostuslaissa. Kotieläinten maahantuontilaki koskisi ehdotuksen mukaan vain tuontia muuta tarkoitusta kuin jalostustoimintaa varten, esimerkiksi teuras- ja tuotantoeläinten maahantuontia.

Tärkeimpien tuotantoeläinten jalostusaineksen kaupassa olisi käytettävä ostajalle annettavaa polveutumistodistusta, joka sisältäisi tiedot eläimen polveutumisesta, perinnöllisestä arvosta ja tunnistamisesta. Todistuksen antaisi kantakirjan pitäjä tai viranomainen. Toisessa valtiossa annettu todistus voitaisiin katsoa päteväksi myös Suomessa.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Elinkeinoitoiminnan kannalta esitys merkitsee kotieläinten jalostuksen sääntelyn ja valvonnan lisääntymistä. Kotieläinten kantakirjoista, polveutumistodistuksista ja alkionsiirroista ei aikaisemmin ole annettu vastaavia säännöksiä. Tärkeimpien kotieläinten jalostustoiminta vastaa kuitenkin yleensä käytännössä EY-säädöksiä, jotka lailla ja sen nojalla annettavilla määräyksillä saatettaisiin voimaan. Toisaalta jalostusaineksen maahantuonnin sääntely jalostuksellisin perustein tulisi vähenemään. ETA-sopimus edellyttää jalostusnautojen, -sikojen, -vuohien ja -lampaiden maahantuontilupien poistamista. Sopimukseen kuuluvien direktiivien mukaan muun muassa risteytyskokojen tuontia ei saada jalostuksellisin perustein rajoittaa. Kansainvälisen kaupan vapautuminen saattaa johtaa uusien ja uudentyypisten yritysten, esimerkiksi monikansallisten risteytyskokoja tuottavien yhtiöiden, tulon Suomen markkinoille. Jos monikansallisten yritysten toiminta Suomessa muodostuu laajaksi, kotimaisen sianjalostuksen toimintaedellytykset saattavat heikentyä. Monikansallisilla yrityksillä on mahdollisuus hinnoitella tuotteensa my-

kyistä kotimaista markkinahintaa halvemmiksi ja markkinoida niitä voimakkaasti. Kotimaisen jalostussian kansainvälisestäkin korkeaksi tunnettu laatu ei tässä tilanteessa ehkä riitä takamaan sen kilpailukykyä.

Valtiontalouden kannalta esityksellä ei ole olennaisia vaikutuksia. Kotieläinjalostuslain mukaisista suoritteista on tarkoitus periä valtiolle maksuja, joiden suuruus valtion maksupöytäkirjan (150/92) nojalla yleensä määrätään suoritteiden omakustannusarvon perusteella. Suoritteiden määrä tulisi olemaan noin 200 enintään viisivuotista lupaa ja niiden kustannukset tulisivat olemaan vähäisiä. Valvontatehtävistä olisi mahdollista maksaa viranomaisten apuna toimiville, valtionhallinnon ulkopuolisille tahoille palkkioita ja kustannusten korvauksia. Valvontatehtävät, joista aiheutuisi tällaisia menoja valtiolle, arvioidaan ainakin lähivuosina vähäisiksi.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Maaseutuelinkeinohallinnosta annetussa laissa (1199/92) ja muussa maaseutuelinkeinohallintoa koskevassa lainsäädännössä (1200-1205/92) on säädetty maatilahallituksen lakkauttamisesta vuoden 1993 alusta. Maatilahallituksen kotieläinjalostukseen liittyvät tehtävät, muun muassa jalostusjärjestöjen valtionapu, on siirretty maa- ja metsätalousministeriölle, lähinnä maaseudun kehittämisosastolle. Ministeriön alaisena hallintona ovat maaseutuelinkeinopiiirit, kasvintuotannon tarkastuskeskus sekä eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos. Ministeriön eläinlääkintöosaston nimi on muutettu eläinlääkintä- ja elintarvikeosastoksi.

Kotieläinjalostuslain täytäntöönpano kuuluu ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriölle. Täytäntöönpanotehtävillä, esimerkiksi lain 4 §:n mukaisella kantakirjan pitäjien hyväksymisellä, tulisi olemaan valtakunnallinen ja koko kotieläinjalostustoimintaa ohjaava vaikutus. Täytäntöönpanon hoitaminen keskitytti ministeriössä on perusteltua myös sen vuoksi, että sovellettava sääntelyjärjestelmä on osittain täysin uusi. Keskittämistä puoltaa myös käsiteltäväksi tulevien yksittäistapausten vähäinen lukumäärä. Kantakirjan pitäjien hyväksymistä koskevia hakemuksia arvioidaan lähivuosina käsiteltävän vain muutamia. Koti-

eläinten keinollista lisäämistä koskevien lupien määrä vähenisi lupien käsittelyn kannalta olennaisesti lähivuosina, koska lupien voimassaoloa pidennettäisiin nykyisen käytännön mukaisesta yhdestä vuodesta enintään viiteen vuoteen.

Kotieläinjalostuslain täytäntöönpanon arvioidaan lisäävän maa- ja metsätalousministeriön tehtäviä alkuvaiheessa enintään yhden henkilötyövuoden ja toiminnan vakiinnuttua noin puolen henkilötyövuoden verran. Tehtävien hoito on tarkoitus järjestää maaseutuelinkeinohallinnon organisaatiouudistuksen yhteydessä lisäämättä hallinnonalan henkilöstön kokonaismäärää.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä asiantuntijatyöryhmässä, jonka jäseninä ovat olleet ministeriön maatalousosaston ja eläinlääkintöosaston, maatilahallituksen, Osuuskunta Kotieläinjalostuskeskus-FABA:n, Suomen Kotieläinjalostusosuuskunnan ja maataloustuottajien edustajat. Työryhmän laitimasta luonnoksesta ovat antaneet lausuntonsa ulkoasiainministeriö, valtiovarainministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, tullihallitus, maatilahallitus, maatalouden tutkimuskeskus, Helsingin yliopisto, Kuopion yliopisto, Eläinlääketieteellinen korkeakoulu, Osuuskunta Jalostuspalvelu, Osuuskunta Sisämaan Jalostus, Osuuskunta Polarjalostus, Osuuskunta Pohjanmaan Jalostuskeskus, Osuuskunta Itäjalostus, Suomen Mehiläishoitajain Liitto SML r.y., Suomen Kennelliitto — Finska Kennelklubben r.y., Suomen Rotukissayhdistysten Keskusliitto SRK r.y., Maaseutukeskusten Liitto r.y., Svenska lantbrukssällskapens förbund r.f., Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y., Suomen Eläinlääkäriliitto r.y., Neuvonta- ja Palvelualojen Toimihenkilöliitto NPTL r.y. ja Elintarviketeollisuusliitto. Asiantuntijatyöryhmä on jatkanut ehdotusten valmistelua lausuntojen pohjalta.

Asiantuntijatyöryhmä oli laatimassaan luonnoksessa ehdottanut, että nykyisen keinosiemennyslain soveltamisalaan kuuluvat seuraeläimet jätettäisiin kotieläinjalostuslain ulkopuolelle. Lisäksi työryhmä ehdotti, että lupaa tuotantoeläinten keinosiemennykseen ja alkionsiirtoihin ei olisi tarvittu, jos toiminta olisi vähäistä eikä sitä harjoitettaisi ammattimaisesti. Muun

muussa toiminnan harjoittajan ammattitaidosta, toimitiloista ja eläinten jalostustasosta lain nojalla annettavat määräykset olisivat koskeneet vain luvanvaraista toimintaa.

Korkeakouluja, keinosiemennysosuuskuntia, maatilahallintoa ja ammattijärjestöjä edustavat lausunnonantajat katsoivat, että tuotantoeläinten keinosiemennyksen tulisi ehdotettua laajemmin olla luvanvaraista. Lisäksi osa korkeakouluja edustavista lausunnonantajista ja Suomen Eläinlääkäriliitto pitivät tärkeänä, että kotieläinjalostuslain keinosiemennystä koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös seuraeläimiin. Molempien ehdotusten perusteluna oli keinosiemennystoiminnan valvonnan tarve eläinten terveyden, jalostustason ja eläinsuojelun kannalta. Erityisen tärkeänä pidettiin tässä yhteydessä keinosiemennyksen suorittajan ammattitaitoa koskevaa sääntelyä. Lausunnonantajat pitivät ehdotettua lainsäädäntöä yleisesti ottaen tarpeellisena.

Valmistelun tässä vaiheessa oli eläinsuojelulain uudistustyön yhteydessä käynyt ilmi, että eläinsuojelusäännösten nojalla ei voitaisi ainkaan ehdotettavan kotieläinjalostuslain voimaantuloon mennessä antaa määräyksiä seuraeläinten keinosiemennystoiminnassa vaadittavasta ammattitaidosta. Lisäksi ETA-sopimuksen eläintauteja koskevien määräysten toimeenpanon valmistelussa oli havaittu, että EY-säädökset edellyttävät eläinlääkintäviranomaisten valvonnan kattavan tärkeimpien tuotantoeläinten sellaisen keinosiemennystoiminnan, jossa käytetään tuotantoyksikön ulkopuolelta hankittua siemennestettä.

Lausuntojen ja muiden selostettujen selvitysten johdosta työryhmän ehdotuksessa kotieläinjalostuslaiksi on päädytty siihen, että keinosiemennystoimintaan ei tarvita lupaa, jos eläinten omistaja tai haltija itse keinosiementää eläimiä käyttäen omistamansa tai hallitsemansa uroseläimen siemennestettä. Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriö voisi kuitenkin määrätä, että lupa tarvitaan tiettyjen eläinlajien osalta myös tällaiseen keinosiemennystoimintaan. Kotieläinjalostuslain ja eläintauteja koskevien säännösten mukainen, viranomaisten valvonnan piiriin kuuluva keinosiemennystoiminta olisi siten rajattu yleensä samalla tavalla. Lisäksi työryhmä on muuttanut ehdotustaan siten, että keinosiemennystä koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös seuraeläimiin. Lausunnoissa ehdotetut teknisuontei-

set tarkennukset on myös otettu esityksessä huomioon.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

5.1. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy ETA-sopimusta koskevaan hallituksen esitykseen Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvien sopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 95/1992 vp) ja hallituksen esitykseen Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen liitteen I eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 217/1992 vp), jotka on hyväksytty eduskunnassa 27 päivänä lokakuuta 1992. Ehdotettavilla laeilla yhdenmukaistettaisiin sopimuksen mukaisesti Suomen kotieläinjalostusta koskeva lainsäädäntö EY:n vastaavien säännösten kanssa. Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana, joka olisi aikaisintaan sama kuin ETA-sopimuksen voimaantuloajankohta ja viimeistään kuuden kuukauden kuluttua sopimuksen voimaantulosta. Tässä esityksessä tarkoitettuihin direktiiveihin ja päätöksiin viitataan ETA-sopimuksen liitteessä I.

Esityksessä on ehdotettu, että uudella kotieläinjalostuslailla kumottaisiin kotieläinten keinosiemennyksestä annettu laki, joka koskee muun muassa hevosten keinosiemennystä. Kotieläinjalostuslakia ei sovellettaisi hevosiin, vaan hevosten jalostuksesta, kaupasta ja kilpailutoiminnasta on tarkoitus säätää erikseen. Asiaa koskeva hallituksen esitys hevostalouseläiksi annetaan eduskunnalle myöhemmin.

5.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista

Esitys liittyy ETA-sopimuksen voimaansaatamiseen. Sopimukseen sisältyy kahdeksan kotieläinjalostusta koskevaa EY:n direktiiviä ja päätöstä muutoksineen. Lisäksi sopimukseen sisältyy 16 kotieläinjalostusta koskevaa muuta direktiiviä ja päätöstä, joissa on annettu tarkempia säännöksiä ensin mainittujen direktiivien soveltamisesta ja täytäntöönpanosta. ETA-sopimuksessa kotieläinjalostusta koskevat direktiivit ja päätökset on lueteltu sopimuksen liitteessä I.

Neuvoston direktiivit puhdasrotuisista jalostusnaudoista (77/504/ETY), jalostussikoihin so-

vellettavista kotieläinjalostuksen standardeista (88/661/ETY) ja puhdasrotuisista jalostuslampaista ja -vuohista (89/361/ETY) koskevat niissä määriteltyjen eläinten ja niiden sukusolujen ja alkioden kauppa. Direktiiveissä on myös määritelmät kantakirjoista ja niitä vastaavista risteytettyjen sikojen rekistereistä. Direktiivien mukaan valtiot eivät saa kotieläinjalostuksen perustein rajoittaa direktiiveissä määritellyn jalostusaineksen kauppaa eikä direktiivien nojalla annettujen säännösten mukaisten kantakirjojen tai rekisterien perustamista sekä niitä pitävien yhteisöjen virallista hyväksymistä. Valtio voi jalostusaineksen kaupassa vaatia käytettäväksi polveutumistodistuksia, joista on annettu tarkemmat säännökset direktiivien nojalla annetuissa EY:n komission päätöksissä.

Neuvoston direktiivit puhdasrotuisten jalostusnautojen jalostustarkoituksiin hyväksymisestä (87/328/ETY), puhdasrotuisten jalostussikojen jalostukseen hyväksymisestä (90/118/ETY), risteytettyjen jalostussikojen jalostuksesta (90/119/ETY) sekä komission päätös puhdasrotuisten jalostuslampaiden ja -vuohien jalostukseen hyväksymisen ja niiden siemennesteiden, munasolujen ja alkioden käyttämisen perusteista (90/257/ETY) koskevat edellytyksiä, joiden perusteella jalostustoiminnassa käytettävät eläimet valitaan. Valtioiden ei saa kotieläinjalostuksen perustein rajoittaa eläinten käyttöä jalostustarkoituksiin, jos eläin täyttää säädetyt vaatimukset. Eläinten pääsyä jalostusarvon määrittelyssä käytettäviin testeihin ei saada myöskään perusteettomasti rajoittaa. Direktiiveissä säädetään menettelystä, jossa jalostusarvon määrittelyä koskevat erimielisyydet voidaan käsitellä. Valtioiden on lisäksi huolehdittava, että eläinten sukusolujen ja alkioden kerääminen, käsittely ja varastointi voi tapahtua vain virallisesti hyväksytyssä laitoksessa tai että sen voi suorittaa vain virallisesti hyväksytty henkilökunta.

Neuvoston direktiivillä kotieläinjalostusta ja polveutumista koskevista vaatimuksista puhdasrotuisten eläinten kaupassa ja direktiivien 77/504/ETY ja 90/425/ETY muuttamisesta (91/174/ETY) edellä selostetun, puhdasrotuisista jalostusnaudoista annetun direktiivin soveltamisalaan on lisätty puhveli. Direktiivi sisältää lisäksi säännökset kaikkien puhdasrotuisten eläinten kaupassa noudatettavista periaatteista. Puhdasrotuisilla eläimillä tarkoitetaan eläimiä, joiden kauppa ei vielä ole säännelty EY:n yksityiskohtaisissa, kotieläinjalostusta koskevissa säädöksissä ja jotka on merkitty viralli-

sesti hyväksytyyn yhteisön pitämään kantakirjaan. Siihen saakka, kunnes EY:ssä hyväksytään tarkempia säännöksiä puhdasrotuisten eläinten kaupasta, on noudatettava Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen (Roo-

man sopimus) yleisiä periaatteita. Lisäksi on huolehdittava, että kolmansista maista tapahtuvassa tuonnissa ei saa soveltaa lievempiä määräyksiä kuin yhteisön sisäisessä kaupassa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Kotieläinjalostuslaki

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Tavoite.* Kotieläintuotantoon liittyvässä kotieläinjalostuksessa edistetään eläinten perinnöllisiä taipumuksia tuottaa runsaasti ja hyvällä hyötysuhteella korkealaatuisia tuotteita. Jalostuksessa pyritään siten sovittamaan yhteen ihmisen tarpeet ja eläinten perimään liittyvät ominaisuudet. Ihmisen tarpeet tässä suhteessa muuttuvat jatkuvasti, joten jalostustyötä ei koskaan voida pitää loppuun suoritettuna. Jalostustuloksista on hyötyä tuottajille, kuluttajille ja elintarviketeollisuudelle. Asianmukaisesti toteutetun jalostuksen avulla saavutettu tuottavuuden nousu on eläinten hyvinvoinnin ja ympäristön kannalta edullista tuotannon tehokkuutta.

Sekä tuotantoeläinten että seuraeläinten jalostus voi pitkällä aikavälillä onnistua vain, jos eläinten terveydestä, hoidosta ja kohtelusta huolehditaan asianmukaisesti. Jalostustoiminnassa terveys- ja hyvinvointinäkökohdat liittyvät toisaalta perinnöllisiin sairauksiin ja vikoihin sekä toisaalta keinosiemennykseen ja alkionsiirtoon. Erityisesti viimeksi mainitut toimenpiteet edellyttävät tämän vuoksi ammattitaitoa, hygieenisiä huonetiloja ja menetelmiä, joilla estetään eläintautien leviäminen.

2 §. *Soveltamisala.* Kotieläimet ovat yleiskielessä eläimiä, joita ihminen kasvattaa hyödykseen tai elättää huvikseen. Voimassa oleva keinosiemennyslaki koskee kotieläinten keinosiemennyksen valvontaa ja sen soveltamisalaan on katsottu kuuluvan sekä hyötyeläinten että seuraeläinten keinosiemennys. Kotieläinten maahantuontilaissa kotieläimellä tarkoitetaan nautoja, sikoja, lampaita, vuohia, siipikarjaa, mehiläisiä ja tarhaturkiseläimiä.

Lakia ehdotetaan kokonaisuudessaan sovel-

lettavaksi kotieläintuotantoon, jolla tarkoitetaisiin hyötyeläinten kasvatusta sekä perinteisen maatalouden että uudempien elinkeinon kuten turkiseläinten tarhauksen muodossa. Lisäksi laki koskisi seuraeläiminä käytettävien eläinten kuten koirien ja kissojen keinosiemennysoimintaa.

Lain soveltamisalan ulkopuolelle ehdotetaan kokonaan jätettäväksi hevoset ja muut hevoseläimet. Hevoseläinten jalostustoiminnasta ja maahantuonnista ehdotetaan säädettäväksi erikseen. Tätä koskeva hallituksen esitys hevosetalouslaiksi annetaan myöhemmin eduskunnalle. Laki ei myöskään koskisi siipikarjan jalostustoimintaa, mutta sitä voitaisiin soveltaa tarvittaessa siipikarjan keinolliseen lisäämiseen ja maahantuontiin. Siipikarjan siitoseläinten pidon ja munien haudontojen sekä poikasten kasvattamisen, myymisen ja välittämisen harjoittamisesta annetun lain nojalla on annettu samanniminen asetus sekä maa- ja metsätalousministeriön päätös siipikarjan siitoseläinten pitoa, munien koneellista haudontaa sekä poikasten kasvattamista, myymistä ja välittämistä harjoittavien laitosten terveydellisyydelle ja hygieenisyydelle sekä eläinten terveydelle ja jalostustasolle asetettavista vaatimuksista ja ehdoista. Säännökset ja määräykset koskevat muun muassa jalostuskanojen kauppaa ja jalostuskanaloiden jalostustasolle asetettavia vaatimuksia. Ehdotettavaa lakia sovellettaisiin lähinnä vain siipikarjan jalostuseläinten tai perinnöllisten linjojen sekä näiden siitosmunien maahantuontiin.

Lain soveltamisalaan kuuluvaa jalostustoimintaa olisivat kaikki ne käytännön toimenpiteet, joilla 1 §:n kohdalla selostettuja jalostustoiminnan tavoitteita toteutetaan. Jalostustoimintaan kuuluvat kantakirjan pitäminen, eläinten ominaisuuksien mittaaminen ja valinta jalostuskäyttöön, joista säädettäisiin 4 §:ssä. Jalostustoimintaa on yleensä myös eläinten lisääminen keinollisesti alkioiden tai munasolu-

jen siirtojen sekä keinosiemennyksen avulla. Keinollisesta lisäämisestä säädetäisiin 6 §:ssä. Jalostustoimintaan liittyy läheisesti myös jalostuseläinten ja niiden alkioiden, munasolujen ja siemennesteen sekä siipikarjan siitosmunien kauppaa, jota koskevat säännökset sisältyisivät 7—9 §:ään.

Jalostustoiminnan tarkoituksena oleva eläinten perinnöllisen laadun kehittäminen edellyttää, että jalostuseläimet valitaan riittävän suuresta eläinjoukosta. Riittävä eläinmäärä on saatu käyttöön perustamalla jalostusjärjestöjä, joiden jäsenten omistamat eläimet kuuluvat jalostusvalinnan piiriin. Edellä kuvatut jalostustoimintaan kuuluvat tehtävät ovat lisäksi tyypillisiä jalostusjärjestöjen toimintamuotoja. Jalostustoiminnan harjoittajia olisivat lain soveltamisalan kannalta lähinnä jalostusjärjestöt. Yksittäistä karjanomistajaa ei näin ollen yleensä pidettäisi ehdotettavassa laissa tarkoitettuna jalostustoiminnan harjoittajana.

3 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Kotieläinten jalostustoimintaan sovelletaan useaa jo ennestään voimassa olevaa lakia. Pykälään ehdotetaan otettavaksi selvyuden vuoksi luettelo säännöksistä, jotka läheisesti liittyvät lain soveltamisalaan ja joita edelleen tultaisiin ehdotetun lain estämättä soveltamaan.

Lakia sovellettaisiin ehdotuksen mukaan toissijaisena eläintautilakiin (55/80) nähden. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi lain rikkomisen seuraamusten osalta sitä, että eläintautilain vastainen menettely jalostustoiminnassa johtaisi eläintautilain mukaisiin seuraamuksiin. Ehdotettavan lain mukaisia seuraamuksia sovellettaisiin, jos ainoastaan tämän lain säännöksiä olisi rikottu. Samoin eläinten maahantuonnin yhteydessä viranomaisten pakkokeinot määräytyisivät siten, että eläintautilain mukainen menettely olisi ensisijainen.

Lailla ei olisi tarkoitus muuttaa myöskään eläinsuojelua koskevia säännöksiä. Kotieläinten maahantuontilakia puolestaan ehdotetaan jäljempänä muutettavaksi siten, että sitä tultaisiin soveltamaan vain muuhun tarkoitukseen kuin jalostustoimintaa tai keinollista lisäämistä varten maahan tuotaviin kotieläimiin. Jalostuseläinten maahantuonnista säädetäisiin ehdotettavan lain 8 §:ssä.

2 luku. Jalostustoiminta

4 §. Jalostustoiminnan järjestäminen. Pykäläs-

sä ehdotetaan säädettäväksi tuotantoeläinten kantakirjan pitämisestä ja siihen liittyvistä eläinten arvostelu- ja tunnistamismenetelmistä siten, että tämän toiminnan järjestäminen ja valvonta vastaisivat EY:ssä noudatettavia vaatimuksia. Asiasta ei aikaisemmin ole annettu säännöksiä. Käytännössä nykyiset kotieläinjalostusjärjestöjen pitämät tärkeimmät kantakirjat ovat EY:n vaatimusten mukaisia.

Kantakirjan pitäjänsä hyväksymisen ja toiminnan valvonnan ehdotetaan kuuluvan maa- ja metsätalousministeriölle. Ministeriön olisi hyväksyttävä kantakirjan pitäjä, jos tämä täyttäisi laissa säädetyt yleiset edellytykset ja ministeriön määräämät tarkemmat vaatimukset. Ministeriön määräykset julkaistaisiin etukäteen ennen hyväksymistä koskevien päätösten tekemistä.

Maa- ja metsätalousministeriön määräykset kantakirjan pitäjänsä hyväksymisen edellytyksistä on tarkoitus antaa EY:n säännösten mukaisina. Ehdotuksen mukaan ministeriö antaisi myös tarkemmat määräykset kantakirjan pitämisestä sekä eläinten arvostelu- ja tunnistamismenetelmistä. Määräyksillä on tarkoitus antaa yleisluonteiset normit kantakirjan pitäjänsä toiminnan järjestämisestä siten, että toiminta vastaa EY:n vaatimuksia ja että toiminnan luotettavuutta voidaan tarvittaessa valvoa. Esimerkiksi arvostelumenetelmistä voitaisiin antaa määräyksiä, joiden mukaan testijärjestelyjen sekä arvostelun perusteiden ja tulosten tulee olla tarvittaessa jälkikäteen tarkastettavissa.

EY:ssä kotieläinten kantakirjan pitämisestä ja kantakirjan pitäjänsä hyväksymisestä säädetään ETA-sopimukseen kuuluvissa direktiiveissä puhdasrotuisista jalostusnaudoista, jalostus-sikoihin sovellettavista kotieläinjalostuksen standardeista ja puhdasrotuisista jalostuslampaista ja -vuohista sekä niiden nojalla tehdyissä komission päätöksissä. Direktiivien mukaan kantakirjan pitäjänä voi toimia vain viranomaisen tai viranomaisten hyväksymä jalostusjärjestö. Risteytysrikkojen rekisterin pitäjänsä voidaan hyväksyä myös yksityinen yritys.

Direktiivien mukaan kantakirjan pitäjän tulee hakea hyväksymistä siinä valtiossa, jossa sillä on päätoimipaikka. Hyväksymisen edellytyksenä on, että hakija on oikeuskelpoinen, toimii tehokkaasti ja sillä on riittävän suuri eläinmäärä rotua parantavan tai säilyttävän ohjelman toteuttamiseksi. Kantakirjan pitäjällä tulee lisäksi olla säännöt, joihin sisältyy jalostustavoitteet, määritelmät rodun ominaispiir-

teistä, kantakirjan luokitus, eläinten tunnista- mis- ja tuotostietojen hyödyntämisyjärjestelmät sekä erityisesti periaate, että jäseniä ei toisiinsa verrattuna syrjitä.

Valtion on hyväksyttävä kantakirjan pitäjä, joka täyttää direktiivien vaatimukset. Hyväksyminen voidaan kuitenkin evätä, jos valtiossa on jo hyväksytty samaa rotua varten yksi tai useampi järjestö ja jos uuden järjestön hyväksyminen vaarantaa olemassa olevan rodun säilymisen tai aikaisemmin hyväksytyyn järjestön jalostusohjelman. Hyväksyminen on aina peruutettava, jos kantakirjan pitäjä ei enää pysyvästi täytä hyväksymisen edellytyksiä.

5 §. *Syrjintäkielto.* ETA-sopimukseen kuuluvien EY:n kotieläinjalostusta koskevien direktiivien tavoitteena on poistaa erilaisista kansallisista jalostustavoitteista, kantakirjauksen ehtoista, rotumääritelmistä ja standardeista johtuvia esteitä jalostuseläinten kaupasta. Direktiiveihin sisältyy tämän vuoksi useita säännöksiä, joilla kielletään jalostustoiminnan rajoittaminen muiden kuin direktiiveissä määriteltujen jalostuksellisten perusteiden nojalla.

Direktiivit velvoittavat valtioita huolehtimaan, että direktiivien vaatimukset täyttävien eläinten sekä niiden alkioiden ja sulusolujen käytölle jalostustoimintaan ei ole esteitä, ellei eläintautisäännöksistä muuta johdu. Esimerkiksi valtion omaa eläinkantaa tosiasiallisesti suosivat kansalliset määräykset ovat kiellettyjä. Direktiivit sisältävät vastaavia velvoitteita myös jalostustoiminnan harjoittajille. Viranomaisten hyväksymä kantakirjan pitäjä ei saa vastustaa toisesta valtiosta peräisin olevien tai toisen valtion kantakirjaan merkittyjen eläinten hyväksymistä omaan kantakirjaansa, jos eläimet täyttävät direktiivien vaatimukset. Toisesta valtiosta peräisin oleva eläin on merkittävä siihen kantakirjaluokkaan, jonka vaatimukset se täyttää.

Direktiiveistä ilmenevien syrjintäkieltojen toimeenpanemiseksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, ettei eläimen käyttöä jalostustoiminnassa saataisi rajoittaa muun kuin polveutumisen ja perinnöllisen arvon perusteella. Pykälää sovellettaisiin vain tuotantoeläimiin. Kiellon rikkomisesta säädettäisiin rangaistus 15 §:ssä.

Kiellon tarkoituksena olisi ohjata jalostustoimintaan vaikuttavaa päätöksentekoa direktiivien tavoitteiden toteuttamiseen. Kielto olisi tarkoitettu kohdistettavaksi kaikkiin tahoihin, jotka tosiasiallisesti toimivat jalostuksen piirissä,

käytännössä lähinnä toimeenpanevin viranomaisina ja jalostusjärjestöjen palveluksessa toimiviin henkilöihin. Viranomaisten osalta kieltö ei estäisi ehdotettavan lain muiden säännösten, esimerkiksi 8 §:ään sisältyvien maahan- tuontisäännösten täytäntöönpanoa. Jalostusjärjestöjen toimintaa kokonaisuutena arvioitaisiin myös 4 §:n mukaisessa, kantakirjaa pitävien yhteisöjen valvonnan yhteydessä.

3 luku. Eläinten keinollinen lisääminen

6 §. *Lupa.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sekä tuotanto- että seuraeläinten keinollisesta lisäämisestä ja sen valvonnasta. Keinollisella lisäämisellä tarkoitettaisiin alkioiden, siemen- nesteen ja munasolujen keräämistä ja käsittelyä, keinosiemennystä sekä alkioiden ja munasolujen siirtoa eläimestä toiseen. Alkioiden ja sulusolujen käsittelyä on yleensä niiden tutkiminen, pakkaaminen ja varastointi. Keinollinen lisääminen liittyy käytännössä olennaisena osana jalostustoimintaan, vaikka yksittäistapauksissa saatetaankin katsoa, ettei keinollisella lisäämisellä suoranaisesti olisi jalostuksellisia tavoitteita. Laki olisi kuitenkin tarkoitettu koskemaan keinollista lisäämistä sen tarkoitukselta riippumatta.

Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriön määräämien eläinlajien keinollinen lisääminen olisi luvanvaraista. Lupajärjestelmän tarkoituksena on taata eläinten hyvinvointi ja toiminnan jalostuksellinen taso. Jalostuksellisen tasolla on suuri taloudellinen merkitys sekä yksittäisen karjanomistajan että koko maan eläinkannan kannalta. Esimerkiksi lehmistä kuuluvat käytännöllisesti katsoen kaikki tällä hetkellä keinosiemennyksen piiriin. Lupajärjestelmä on valvontakeinona osoittautunut tarpeelliseksi ja tehokkaaksi nykyisen keinosiemennyslain täytäntöönpanossa.

ETA-sopimukseen kuuluvat direktiivit edellyttävät lupajärjestelmän tai vaikutukseltaan vastaavan valvontajärjestelmän käyttöä nautojen, sikojen, vuohien ja lampaiden jalostusaineuksen kaupan valvonnassa. Direktiivien mukaan näiden eläinlajien alkioita ja sulusoluja saa kerätä, käsitellä ja varastoida vain viranomaisten hyväksymä keinosiemennysasema tai viranomaisten hyväksymä henkilökunta. Lupajärjestelmää on lisäksi tarkoitus soveltaa tarvittaessa myös muihin eläinlajeihin, joiden keinollista lisäystä harjoitetaan tutkimusta ja

kokeilua laajemmin. Suomessa eniten harjoitettuja keinollisen lisäämisen muotoja ovat nautojen, sikojen, kettujen ja koirien keinosiemenys sekä nautojen alkionsiirto.

Voimassa olevan keinosiemenyslain mukaan luvanvaraista on ainoastaan keinosiemenystoiminta, joka lakia säädettyäessä oli ainoa käytössä oleva keinollisen lisäämisen muoto. Lain soveltamisala ja lupajärjestelmän piiriin kuuluva toiminta tulisi tältä osin laajenemaan. ETA-sopimukseen kuuluvat EY:n kotieläinjalostusta koskevat direktiivit edellyttävät keinosiemenyksen lisäksi myös alkioiden ja munasolujen siirtojen sääntelyä.

Ehdotuksen mukaan lupaa ei tarvittaisi keinolliseen lisäämiseen, jossa eläinten omistaja keinosiementää omia eläimiään oman uroseläimensä siemennesteellä. Toisin sanoen vain omaan karjaan tai muutoin omiin eläimiin rajoittuvaan keinosiemenyksen ei tarvittaisi lupaa, ellei siinä käytettäisi muualta hankittua siemennestettä. Säännös vastaisi voimassa olevan keinosiemenyslain 4 §:ää. Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriö voisi määrätä luvanvaraiseksi myös tietyn eläinlajin keinosiemenyksen, vaikka siinä ei käytettäisiäkään muualta hankittua siemennestettä. Tarkoituksena on, että luvanvaraiseksi voitaisiin tämän säännöksen nojalla määrätä keinosiemenystoiminta, jossa vain omiin eläimiin rajoittuva siementäminen on tavanomaista ja jonka valvonta on eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta perusteltua. Tällaista toimintaa on esimerkiksi kettujen tarhansisäinen keinosiemenys, joka myös nykyisen keinosiemenyslain nojalla on katsottu luvanvaraiseksi.

Toimintaan, johon ei tarvittaisi lupaa, ei sovellettaisi myöskään yksityiskohtaisempia määräyksiä, joita maa- ja metsätalousministeriö tai ministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosasto ehdotuksen mukaan lain nojalla antaisi. Määräyksiä ei myöskään sovellettaisi eläinlajeihin, joiden keinollista lisäämistä ministeriö ei olisi lain nojalla määrännyt luvanvaraiseksi.

Ehdotetun pykälän mukaan lupa myönnetään määräajaksi, jonka pituus on enintään viisi vuotta. Nykyisen käytännön mukaan keinosiemenysluvat ovat olleet voimassa vuoden kerrallaan. Aikaisempaa pidemmän lupakauden tarkoituksena on keventää menettelyä sekä luvan hakijan että viranomaisten kannalta. Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriön olisi myönnettävä lupa, jos hakemuksen mukainen toiminta täyttää ministeriön mää-

räyksissä asetetut vaatimukset. Ministeriön tulisi siis etukäteen julkaista edellytykset, joiden täytyessä lupa myönnetään. Edellytykset koskisivat eläinten jalostustasoa, henkilökunnan ammattitaitoa ja toimitiloja sekä sukusolujen ja alkioiden laatua, eläintautien vastustamista ja näihin liittyvää toiminnan järjestämistä. Lisäksi ministeriö määräisi luvan hakemisessa noudatettavasta menettelystä, esimerkiksi luvan hakemisesta määräaikana uutta toimintaa aloitettaessa.

Eläinten jalostustason sääntelyyn on nykyisin säädetty valtuutus keinosiemenyksenasetuksessa. Keinosiemenystoimikunta on asetuksen nojalla hyväksynyt keinosiemenyksen käytettävien uroseläinten jalostusarvon vähimmäistason. Keinosiemenystoiminnassa on asetuksen mukaan muutoinkin noudatettava keinosiemenystoimikunnan tarpeen vaatiessa antamia määräyksiä. Ehdotuksen mukaiset maa- ja metsätalousministeriön määräykset on tarkoitus antaa yleisluonteisina ja jättää keinolliseen lisäämiseen hyväksyttävien eläinten yksityiskohtainen valinta kyseisen toiminnan harjoittajille ja jalostusjärjestöille. Määräyksiä annettaessa saatettaisiin voimaan myös EY:n direktiivien asiaan liittyvät säännökset. Direktiivien mukaan valtio ei saa kieltää eläimen käyttöä keinolliseen lisäämiseen, jos eläin täyttää direktiiveissä määriteltyt vaatimukset.

Nykyisessä keinosiemenyksenasetuksessa säädetään myös keinosiemenystoiminnassa vaadittavasta ammattitaidosta. Siementämisen saa suorittaa vain eläinlääkäri tai keinosiemenyksen koulutuksen saanut henkilö. Keinosiemenyksen tuleen tulee olla eläinlääkintäviranomaisten valvonnassa. Keinosiemenyksen toimitiloista keinosiemenystoimikunta on antanut määräyksiä keinosiemenyslupien lupaehtoissa. Ehdot ovat koskeneet lähinnä toimitilojen hygieniavaatimuksia. Ehdotuksen mukaiset maa- ja metsätalousministeriön määräykset on tarkoitus antaa pääosin nykyisten säännösten mukaisina.

4 luku. Jalostuseläinten kauppa

7 §. *Polveutumistodistus*. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi velvollisuus käyttää tuotantoeläinten jalostusaineen kaupassa ostajalle toimitettavaa polveutumistodistusta. Säännöksen tarkoituksena on turvata ostajan asema jalostusaineen kaupassa. ETA-sopimukseen

kuuluvien direktiivien mukaan valtiot voivat vaatia, että kaupan kohteena olevaa jalostusainesta seuraa erityisesti jalostuksellisia tietoja sisältävä polveutumistodistus. Direktiivien nojalla annetuissa komission päätöksissä on määritelty nautoja, sikoja, lampaita ja vuohia sekä niiden alkioita ja sukuoluja koskevan todistuksen yksityiskohtainen sisältö.

Polveutumistodistus olisi ehdotuksen mukaan toimitettava sekä maahantuotavista että maan sisäisessä kaupassa myytävistä eläimistä, alkioista, siemennesteestä, sukuoluista ja siitosmunista. Todistuksen tulisi olla kantakirjan pitäjän tai viranomaisen antama. Tarkemmat määräykset asiasta antaisi maa- ja metsätalousministeriö. Määräyksillä saatettaisiin voimaan EY:n polveutumistodistuksia koskevat säännökset. Säännösten mukaisesti toisessa Euroopan talousalueen valtiossa annettu todistus hyväksyttäisiin polveutumistodistukseksi. Myös muussa valtiossa annettu vastaava todistus on tarkoitus hyväksyä nykyisen käytännön mukaisesti. Jos useammalla samaan toimitukseen kuuluvalla eläimellä, esimerkiksi kanalla tai risteytysillä taikka muulla jalostusaineksella, esimerkiksi saman eläimen siemennesteannokset, olisi samat polveutumistiedot, yksikin todistusasiakirja voitaisiin hyväksyä.

8 §. *Maahantuonti.* Pykälässä ehdotetaan tuotantoläinten maahantuontisäännöksiä muutettavaksi siten, että ehdotettavassa kotieläinjalostuslaissa säädettäisiin maahantuonnista jalostustoimintaa ja eläinten keinollista lisäämistä varten sekä ETA-sopimuksen soveltamisalaa kuuluvasta tuonnista. Kotieläinten maahantuontilaki koskisi tuontia muuhun tarkoitukseen kuten kotieläintuotantoon tai teuraseläimeksi. Voimassa oleva kotieläinten maahantuontilaki koskee nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien, siipikarjan, mehiläisten ja tarhaturkiseläinten sekä niiden siemennesteen ja siitosmunien maahantuontia tuonnin tarkoituksesta riippumatta.

Pykälän 1 momentin mukaan elävien jalostuseläinten ja niiden alkioiden, siemennesteen, munasolujen ja siitosmunien maahantuontiin tarvittaisiin kuten nykyisinkin maa- ja metsätalousministeriön lupa. Lupaa ei tarvittaisi toiseen valtioon vietävän kauttakuluttavaran maahantuontiin. Ministeriö myös määräisi eläinlajit, joiden maahantuonti on luvanvaraista. Tarkoituksena on, että luvanvaraisuus koskisi pääasiassa samoja eläinlajeja kuin voimassa oleva kotieläinten maahantuontilaki. Maa-

hantuontisääntelyn soveltamisala ulotettaisiin jalostotoiminnassa tapahtuneen kehityksen vuoksi myös munasoluihin ja alkioihin.

Maahantuontiluvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että tuonti tapahtuu jalostustoimintaa tai eläinten keinollista lisäämistä varten ja että se on tarkoituksenmukaista jalostustoiminnan edistämisen kannalta. Maa- ja metsätalousministeriö antaisi tarkemmat määräykset luvan myöntämisen edellytyksistä ja lupamenettelystä. Tuonnin tarkoituksena voitaisiin käytännössä pitää jalostustoimintaa silloin, kun eläin tai sen vanhemmat on alkuperämaassa merkitty kantakirjaan ja kun eläin on myös Suomessa tarkoitettu kantakirjattavaksi. Sukuolujen ja alkioiden käyttötarkoitusta ei asian luonteen vuoksi olisi tarpeen selvittää. Tuonnin tarkoituksenmukaisuutta jalostustoiminnan edistämisen kannalta arvioitaisiin eläimen polveutumisen ja perinnöllisen arvon perusteella. Tarkoituksena on, että ehdotetun lain ja eläintautilain nojalla annettavat jalostusaineksen maahantuontia koskevat ratkaisut annettaisiin hakijalle samalla ministeriön päätöksellä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ETA-sopimuksen edellyttämistä poikkeuksista 1 momentin mukaiseen tuontilupajärjestelmään. Maa- ja metsätalousministeriö valtuutettaisiin määräämään, missä tapauksissa ETA-valtioista tapahtuvaan tuontiin ei tarvittaisi lupaa. ETA-sopimukseen kuuluvat kotieläinjalostusdirektiivit koskevat nautojen, sikojen, vuohien ja lampaiden jalostusta. Nautoja koskevaa direktiiviä sovelletaan myös puhveleihin. Sikojen jalostusta koskevissa direktiiveissä pidetään jalostussikana puhdasrotuisen sian lisäksi myös risteytysikaa, joka on merkitty kantakirjaa vastaavaan risteytysikojen rekisteriin. Direktiivien mukaan valtiot eivät saa kieltää, rajoittaa tai estää mainittujen eläinlajien jalostuseläinten ja niiden alkioiden ja sukuolujen kauppaa, jos kaupan kohteet täyttävät direktiiveissä määritellyt vaatimukset. Vastavia säännöksiä tullaan kotieläinjalostusta ja polveutumista koskevista vaatimuksista puhdasrotuisen eläinten kaupassa ja direktiivien 77/504/ETY ja 90/425/ETY muuttamisesta annetun direktiivin mukaan soveltamaan myöhemmin myös muiden eläinlajien jalostuseläimiin.

ETA-sopimuksen mukaan suhteita kolmansiin valtioihin koskevia EY:n direktiivien säännöksiä ei sovelleta. Kolmansista valtioista ta-

pahtuvaan tuontiin ei kuitenkaan saada soveltaa edullisempia määräyksiä kuin niitä, jotka johtuvat sopimuksen soveltamisesta. ETA-sopimus ei siten ole esteenä ehdotetun pykälän 1 momentin mukaisen lupajärjestelmän soveltamiseen Euroopan talousalueen ulkopuolelta Suomeen tapahtuvaan tuontiin. Lupa voitaisiin vaatia sellaisenkin eläinlajin tuontiin, jonka tuonti Euroopan talousalueelta olisi 2 momentin nojalla vapautettu.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että maa- ja metsätalousministeriö voisi tuotantopoliittisista syistä määrätä vuosittaisia tuontikiintiöitä jalostuseläinten ja siipikarjan siitosmunien tuonnille. Jalostuseläimet ovat jalostuskäytön ohella myös tuotantoeläimiä, joten laajamittainen jalostuseläinten tuonti voi melko nopeastikin vaikuttaa maan kotieläintalouden tuotantomääriin tai tuotannon rakenteeseen. Kotieläintuotannon ohjaaminen kokonaisuutena on maatalouspolitiikkaa, jota ETA-sopimus ei koske. Sopimusta sovelletaan sen 8 artiklan mukaan pääsääntöisesti vain tuotteisiin, jotka kuuluvat artiklassa mainittuihin, harmonoidun tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmän ryhmiin. Näihin ryhmiin ei kuulu eläviä eläimiä eikä muuta jalostusainesta. Momentin nojalla mahdollisesti määrättävät tuontikiintiöt olisi kuitenkin sopimuksen periaatteiden mukaan kohdistettava sekä ETA-maista ilman lupaa tuotaviin eläimiin että muista maista tapahtuvaan luvanvaraiseen tuontiin. Kiintiöt koskisivat vain eläimiä ja siitosmunia mutta eivät alkioita tai sukusoluja.

9 §. *Vienti.* Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös Suomeen Euroopan talousalueen ulkopuolelta tuodusta jalostusaineksesta, joka edelleen viedään toiseen Euroopan talousalueen valtioon. ETA-sopimus ei koske kotieläinjalostuksen alalla suhteita talousalueen ulkopuolisiin valtioihin. Sopimuksen mukaan on kuitenkin EFTA-valtioiden välisessä tai EFTA-valtion ja EY:n välisessä kaupassa kolmansista valtioista tuotavien taikka niistä kokonaan tai osittain peräisin olevien eläinten tai tuotteiden täytettävä tuontimaana olevan sopimuspuolen kolmansia valtioita koskevat määräykset. Vientimaana olevan sopimuspuolen on huolehdittava, että toimivaltainen viranomaisen kussakin tapauksessa ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että näitä sopimusmääräyksiä noudatetaan. Sopimuksen mukaan asiaa tarkastellaan vuoden 1995 aikana.

Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousmi-

nisteriö antaisi tarkemmat määräykset jalostusaineksen viennistä ja paikoista, joissa vientitarkastus suoritetaan. Määräyksiä on tarkoitus antaa lähinnä asiakirjoista ja menettelyistä, joiden avulla vientiä koskevien sopimusmääräysten noudattaminen varmistetaan.

5 luku. Valvonta

10 §. *Viranomaiset.* Kotieläinjalostuksen yleisen seurannan ja lain noudattamisen valvonnan ehdotetaan kuuluvan maa- ja metsätalousministeriölle. Ministeriölle kuuluisivat myös lain täytäntöönpanotehtävät, esimerkiksi lupien myöntäminen, joiden hoitamisesta säädettäisiin tehtäviä koskevissa lain pykälissä. Lisäksi ministeriölle kuuluisi lakia alemmanasteinen norminanto, jolla EY:n direktiivien yksityiskohtainen sisältö on tarkoitus saattaa voimaan. Norminantovaltuuksista säädettäisiin erikseen kussakin normien sisältöä koskevassa lain pykälässä.

Ehdotuksessa on otettu huomioon maatalushallinnon organisaatiomuutos, joka on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993. Asiasta säädetään maaseutuelinkeinohallinnosta annetussa laissa ja sen yhteydessä annetussa muussa maaseutuelinkeinohallintoa koskevassa lainsäädännössä. Maatilahallitus on lakkautettu ja sen kotieläinjalostukseen liittyvät tehtävät on siirretty maa- ja metsätalousministeriölle lähinnä maaseudun kehittämisosastolle. Ministeriön eläinlääkintöosaston nimi on muutettu eläinlääkintä- ja elintarvikeosastoksi.

Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriö voisi valvontatehtävissä käyttää apunaan alaisiaan viranomaisia kuten maaseutuelinkeinopiirejä ja lääninhallitusten läänineläinlääkäreitä. Viranomaisten apuna voitaisiin käyttää myös maaseudun neuvontajärjestöjä, jalostustoimintaa harjoittavia yhteisöjä ja ministeriön tehtävään valtuuttamia henkilöitä kuten kunnaneläinlääkäreitä tai yksityisiä eläinlääkäreitä. Tarkoituksena on, että avustavat valvontatehtävät sisältäisivät lähinnä valvontatietojen keräämistä.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi myös maa- ja metsätalousministeriön valtuuksista suorittaa valvontaa varten tarpeellisia tarkastuksia sekä oikeudesta saada tarvittaessa virkapua muilta viranomaisilta kuten poliisilta ja tullilaitokselta. Tarkastuksilla tarkoitettaisiin sekä maahantuonnin että maan sisäisen valvon-

nan vaatimia tarkastuksia. Säännöksiä sovellettaisiin myös silloin, kun tarkastuksen suorittaisi ministeriön apuna toimiva muu kuin ministeriön palveluksessa oleva henkilö.

ETA-sopimuksen mukaan EY:n rajatarkastuksia koskevia säännöksiä ei sovelleta. Suomi on kuitenkin sopimuksessa sitoutunut Euroopan talousalueen valtioiden välisen kaupan helpottamiseksi yksinkertaistamaan tarkastuksia ja muodollisuuksia rajoillaan. Rajatarkastukset on suoritettava pääasiassa asiakirjojen tarkastuksina mahdollisimman vähän viivytystä aiheuttaen. Tavarán fyysinen tarkastus on pistokoeluontoista asianmukaisesti perusteltuja tilanteita lukuun ottamatta. Lisäksi tunnustetaan toisen Euroopan talousalueen valtion toimivaltaisen viranomaisen tarkastukset ja asiakirjat.

11 §. *Kielto*. Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisten menettelystä tapauksissa, joissa jalostusaines on todettu sitä koskevia vaatimuksia vastaamattomaksi tai sitä epäillään sellaiseksi. Vaatimukset määriteltäisiin 6 ja 7 §:n nojalla annettavilla maa- ja metsätalousministeriön määräyksillä, jotka koskisivat keinoiliseen lisäämiseen käytettävien eläinten jalostustasoa ja jalostusainesta koskevia polveutumistodistuksia. Kielto kohdistettaisiin tavaraerään, joka voitaisiin tarvittaessa merkitä kiellon noudattamisen varmistamiseksi. Kielto olisi tarkoitettu sovellettavaksi sekä maahantuonnin että maan sisäisen valvonnan yhteydessä.

Kielto voitaisiin määrätä joko lopullisesti tai määräajaksi. Määräaikaisen kiellon perusteena olisi puutteellisuus, jonka poistaminen on mahdollista, esimerkiksi asianmukaisen polveutumistodistuksen hankkiminen. Kiellon tehokkuuden varmistamiseksi kieltoa olisi heti noudatettava, vaikka kieltopäätöksestä olisi valitettu. Valitusviranomainen voisi kuitenkin valituksen yhteydessä päättää kiellon täytäntöönpanosta.

12 §. *Kielletyn tavarán käyttö*. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten päätöksistä, joilla tarvittaessa huolehditaan jalostusaineksen käyttökiellon tai maahantuontiluvan epäämisen täytäntöönpanosta. Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriö voisi päättää tavarán käytöstä muuhun tarkoitukseen kuin jalostustoimintaan tai eläinten keinoiliseen lisäämiseen taikka sen määräämisestä vietäväksi maasta tai hävitettäväksi. Lain 3 §:n mukaan ehdotettavan pykälän mukaista menettelyä sovelletaan toissijaisena eläintautilain

säännöksiin nähden. Jos siis esimerkiksi jalostuseläimen maahantuonnin este perustuu sekä eläintautilakiin että ehdotettuun lakiin, sovelletaan eläintautilain menettelysäännöksiä.

Maastavientimääräystä käytettäisiin tarvittaessa silloin, kun kiello on annettu maahantuonnin yhteydessä tai kun evätyssä maahantuontiluvassa tarkoitettu tavara on esimerkiksi tullitoimipaikassa. Hävittämismääräys olisi tarpeen antaa lähinnä silloin, kun maastavientimääräystä ei noudatettaisi tai kun esimerkiksi sukusoluja koskevan kiellon noudattaminen olisi varmistettava. Uhkasakkolain (1113/90) mukaan hävittämismääräys on annettava uhalla, että tekemättä jäänyt hävittäminen teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Teettäen suoritettua hävittämisen kustannukset maksetaan valtion varoista ja peritään laiminlyöjältä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoin säädetään.

13 §. *Uhkasakko*. Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriö voisi asettaa sakon uhan maahantuonti- tai käyttökiellon kohteena olevan tavarán käyttöä koskevan päätöksensä noudattamisen tehosteeksi. Jos tavarán käyttöä koskevassa päätöksessä veloitettaisiin hävittämään tavara, uhkasakkoa ei yleensä tarvittaisi, koska 12 §:n mukaan hävittämismääräykseen olisi liitettävä teettämishukka.

Yleiset säännökset hallinnollisesta uhkasakosta on annettu uhkasakkolaissa. Lain 10 §:n mukaan uhkasakko voidaan tuomita maksettavaksi, jos edellä mainittua kieltoa tai päätöstä ei ole noudatettu ja jos noudattamatta jättämiseen ei ole pätevää syytä. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi uhkasakon asettanut viranomainen.

14 §. *Salassapitovelvollisuus*. Elinkeinonharjoittajien suojaamiseksi tarkastuksissa ja muussa valvonnassa kertyvien tietojen asiattomalta leviämislä ja käytöltä pykälässä ehdotetaan säädettäväksi salassapitovelvollisuudesta. Velvollisuus koskisi sekä viranomaisten palveluksessa olevia että viranomaisten apuna toimivia henkilöitä. Salassapitovelvollisuuden rikkomisesta säädettäisiin rangaistus 15 §:ssä.

15 §. *Rangaistussäännös*. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lain rikkomisesta seuraavista rangaistuksista. Lain 5 §:ssä tarkoitettua syrjäntäkiellon ja 14 §:ssä säädetyä salassapitovelvollisuuden rikkomisesta olisi seuraamuksena sakko- tai vankeusrangaistus. Vastaava rangaistus tuomittaisiin myös kotieläinten keinoilisen lisäämisen harjoittamisesta ilman asian-

mukaista lupaa. Lain 7 §:n mukaisen polveutumistodistuksen käytön laiminlyönnistä jalostusaineen kaupassa olisi seuraamuksena sakkorangaistus. Rangaistukset kohdistuisivat elinkeinonharjoittajiin ja kahdessa ensin mainitussa tapauksessa myös viranomaisiin. Muusta lain säännösten vastaisesta menettelystä määrättäisiin seuraamus hallinnollisessa järjestyksessä. Esimerkiksi eläinten keinolliseen lisäämiseen myönnetty lupa voitaisiin peruuttaa, jos luvan mukaista toimintaa koskevia säännöksiä ja määräyksiä ei noudatettaisi.

Rikoslain 40 luvun 5 §:ssä säädetään rangaistuksista, joita virkamiehelle tai julkisyhteisön työntekijälle voidaan tuomita salassapitorikoksesta tai tuottamuksellisesta salassapitorikoksesta. Virkamiehellä tarkoitetaan rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaan sekä henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, että henkilöä, joka lain tai sen nojalla annetun määräyksen nojalla käyttää julkista valtaa. Henkilöille, joita ehdotettavan lain 10 §:n 2 momentin nojalla voitaisiin käyttää viranomaisten apuna valvontatehtävissä, ei ole tarkoitus siirtää julkisen vallan käyttöksi katsottavia tehtäviä. Rikoslain 40 luvun 5 §:n säännökset eivät siten koskisi valvontatehtäviä suorittavia henkilöitä, jotka eivät ole julkisyhteisön palveluksessa. Lakiin ehdotetaan tämän vuoksi erillistä, salassapitovelvollisuuden rikkomista koskevaa rangaistussäännöstä.

Rikosilmoituksen ehdotettavan pykälän mukaisessa asiassa tekisi maa- ja metsätalousministeriö, jolle lain noudattamisen valvonta 10 §:n mukaan kuuluisi. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitsisi tehdä, jos rikkomus kokonaisuutena olisi ilmeisen vähäinen. Tästä on selvyiden vuoksi otettu maininta lakiin, vaikka valvontaviranomaisen valtuuksiin onkin yleisesti katsottu kuuluvan oikeus harkita, onko vähäisempien rikosten ilmoittaminen syyteeseen tarkoituksenmukaista.

6 luku. Erinäiset säännökset

16 §. *Maksut ja palkkiot.* Pykälän mukaan valtiolle perittävistä maksuista määrättäisiin valtion maksuperustelain (150/92) nojalla. Mainitun lain mukaan maa- ja metsätalousministeriö päättäisi, mitkä suoritteet ovat maksullisia ja mitä perusteita niiden hinnoittelussa käytettäisiin. Valtion maksuperustelain periaatteiden mukaan maksut ehdotettavan lain mu-

kaisista suoritteista olisi määrättävä omakustannusarvon perusteella. Tarkoituksena on, että maksullisia toimenpiteitä olisivat lähinnä päätökset jalostusjärjestön hyväksymisestä, luvista kotieläinten keinolliseen lisäämiseen sekä luvasta jalostusaineen maahantuontiin. Viranomaisten aloitteesta suoritettavista valvontatoimenpiteistä ei ole tarkoitus periä maksuja.

Lain 10 §:n 2 momentin nojalla maa- ja metsätalousministeriö voisi tarvittaessa käyttää valvontatehtävissä apunaan muita kuin valtion viranomaisia tai näiden palveluksessa olevia henkilöitä. Pykälässä ehdotetaan, että ministeriö määräisi näissä tapauksissa suoritettavista palkkioista ja kustannusten korvauksista. Palkkioita ja korvauksia maksettaisiin käytännössä lähinnä maatalouden neuvontajärjestöille, kunnaneläinlääkäreille ja yksityisille eläinlääkäreille.

17 §. *Neuvottelukunta.* Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriö voisi tarvittaessa asettaa kotieläinjalostuksen neuvottelukunnan. Neuvottelukunta olisi neuvoa antava toimielin, joka toimisi ministeriön apuna norminannon valmistelussa ja muussa lain täytäntöönpanossa. Neuvottelukunnan kokoonpano vastaisi soveltuvin osin voimassa olevan keinosiemennysasetuksen 2 §:n mukaista keinosiemennys-toimikunnan kokoonpanoa.

18 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälässä säädetäisiin asetuksenantovaltuudesta.

7 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

19 §. *Voimaantulo.* Pykälässä säädetäisiin lain voimaantulosta ja nykyisen keinosiemennyslain kumoamisesta. Lain voimaantulosta ehdotetaan säädetäväksi asetuksella. Lain 8 ja 9 §:ssä on viitattu ETA-sopimuksella perustettavaan Euroopan talousalueeseen. Lakia ei tämän vuoksi voida saattaa voimaan ennen sopimuksen voimaantuloa. Tarkoituksena on, että laki tulisi voimaan aikaisintaan samana ajankohtana kuin ETA-sopimus ja viimeistään kuuden kuukauden kuluttua sopimuksen voimaantulosta.

Kumottavan keinosiemennyslain nojalla annetut määräykset keinosiemennyssonnien terveystarkkailuohjelmasta jäisivät ehdotuksen mukaan vielä voimaan. Määräykset on tarkoitus korvata uusilla, EY:n säännösten mukaisilla vastaavilla määräyksillä.

20 §. *Siirtymäsäännökset.* Pykälässä ehdote-

taan säädettäväksi eläinten keinolliseen lisäämiseen tarvittavia lupia koskevista siirtymävaiheen järjestelyistä lain voimaantulon yhteydessä. Nykyisen keinosiemennyslain nojalla myönnetyt luvat, jotka koskevat ehdotettavan lain soveltamisalaan kuuluvia kotieläimiä, jäisivät pykälän 1 momentin mukaan voimaan lupapäätöksissä mainitun lupakauden loppuun saakka. Luvat on yleensä myönnetty vuodeksi kerrallaan. Luvan mukaisessa keinosiemennystoiminnassa olisi noudatettava keinosiemennyslain säännöksiä ja lupaehtoja. Lupa- ja valvontaviranomaisena toimisi kuitenkin maa- ja metsätalousministeriö. Aikaisemman lain nojalla myönnetyn luvan voimassaolon päätyttyä keinosiemennystoimintaan tarvittaisiin ehdotetun lain mukainen lupa.

Lain 6 §:ssä tarkoitettu lupa eläinten keinolliseen lisäämiseen on soveltamisalaltaan laajempi kuin nykyinen keinosiemennyslupa. Pykälän 2 momentin mukaan lain voimaantullessa harjoitettavaan toimintaan, johon ei aikaisemmin ole tarvittu lupaa, olisi haettava uuden lain mukaista lupaa vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Säännös koskisi lähinnä alkionsiirtotoimintaa sekä sellaista keinosiemennystoimintaa, johon keinosiemennystoimikunnan lupakäytännön mukaan ei ole tarvittu lupaa.

1.2. Laki eräiden kotieläinten maahan tuonnista

1 ja 2 §. Kotieläinten maahantuontilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä luettujen eläinlajien eläinten ja siitosmunien maahantuonnista jalostustoimintaa ja eläinten keinollista lisäämistä varten säädettäisiin kotieläinjalostuslain 8 §:ssä. Mainittu pykälä koskisi myös ETA-sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa tuontia. Ehdotettava pykälä koskisi maahantuontia muuhun kuin jalostustarkoitukseen tai keinollista lisäämistä varten, esimerkiksi tuotantotarkoituksiin tai teurastettavaksi. Tällaiseen maahantuontiin tarvittaisiin maa- ja metsätalousministeriön lupa kuten nykyisinkin. Lupa voitaisiin myöntää, jos maahantuonti olisi tuotantopoliittiset ja muut kotieläintalouden kehittämiseen liittyvät näkökohdat huomioon ottaen tarkoituksenmukaista.

Ehdotuksen tarkoituksena on erottaa toisistaan eläinaineksen kaupan sääntely toisaalta ETA-sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien jalostuksellisten perusteiden nojalla ja toisaalta sopimukseen kuulumattomien tuotantopoliittis-

ten näkökohtien nojalla. Alkioiden ja sulusolujen maahantuontia koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäviksi kokonaisuudessaan ehdotettuun kotieläinjalostuslakiin, koska niiden maahantuonnin tarkoitus on käytännössä ainoastaan lain 6 §:ssä tarkoitettu eläinten keinollinen lisääminen.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun kotieläinjalostuslain mukaan aseuksen tasolla on tarkoitus säätää ainoastaan lain voimaantuloajankohdasta. Muut lakia alemmanasteiset oikeusohjeet annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön päätöksillä. Ministeriön määräykset tulisivat sisältämään lähinnä EY:n lainsäädännön omaksumisen edellyttämää yksityiskohtaista ja osittain teknisluonteista sääntelyä, jonka sisältö on suurelta osin peräisin suoraan direktiiveistä. Direktiivien muuttuessa myös Suomen vastaavia määräyksiä joudutaan jatkuvasti tarkastamaan, joten määräysten muuttamisen joustavuus on otettava säädöstasoa valittaessa huomioon.

Ehdotetussa kotieläinjalostuslaissa annettaisiin maa- ja metsätalousministeriölle valtuudet antaa määräyksiä lain soveltamisalaan kuuluvista eläinlajeista, kotieläinten kantakirjojen pitämisestä, keinollisesta lisäämisestä, polveutumistodistuksista sekä jalostusaineksen maahantuonnista ja viennistä. Kantakirjoista annettavat määräykset koskisivat kantakirjoja pitävien yhteisöjen hyväksymisen edellytyksiä sekä kantakirjojen ja vastaavien rekisterien yleistä sisältöä ja eläinten tunnistamis- ja arvostelumenetelmiä. Kotieläinten keinollista lisäämistä koskevia määräyksiä annettaisiin eläinten jalostustasoon, henkilökunnan ammattitaitoon ja toimitiloihin liittyvistä vaatimuksista. Maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosasto antaisi lisäksi määräykset eläinten sulusolujen ja alkioiden laadusta, eläintautien vastustamisesta ja näihin liittyvästä kotieläinten keinollisen lisäämistoiminnan järjestämisestä. Keinolliseen lisäämiseen tarvittavan luvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että nämä vaatimukset täytettäisiin.

Maa- ja metsätalousministeriön määräykset jalostusaineksen maahantuonnista ja viennistä koskisivat eläinten ja niiden alkioiden, sulusolujen ja siitosmunien ulkomaankaupan ehtoja ja menettelyä. Ministeriö määritteli ETA-

sopimuksen määräykset huomioon ottaen, missä tapauksissa jalostusaineuksen tuontiin ja vientiin tarvittaisiin ministeriön lupa. Kotieläinten polveutumistodistuksista annettavissa määräyksissä täsmennettäisiin todistusten sisältö, muoto, antaminen ja käyttötilanteet.

Ehdotetun kotieläinjalostuslain mukaan maa- ja metsätalousministeriö antaisi edellä selostetun lisäksi myös määräyksiä lain nojalla valtiolle perittävistä maksuista, valvontatehtävistä suoritettavista palkkioista ja kustannusten korvauksista sekä tarvittaessa asettamansa kotieläinjalostuksen neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä.

1.

Kotieläinjalostuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Tavoite

Tämän lain tarkoituksena on ylläpitää ja kehittää korkealaatuista kotieläintuotantoa edistämällä kotieläinten jalostustoimintaa sekä varmistaa, ettei jalostustoiminnalla ja eläinten keinollisella lisäämisellä vaaranneta kotieläinten terveyttä ja hyvinvointia.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan kotieläinten jalostustoimintaan sekä siihen liittyvään eläinten ja niiden alkioiden ja sulusolujen käsittelyyn, kauppaan, maahantuontiin ja vientiin.

Tämän lain 4, 5 ja 7—9 §:n säännöksiä sovelletaan vain kotieläintuotannossa käytettäviin eläimiin. Laki ei koske hevoseläimiä eikä siipikarjan jalostustoimintaa, joista säädetään erikseen.

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tämän lain säännösten estämättä sovelletaan kuitenkin:

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana. Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan aikaisintaan samanaikaisesti ETA-sopimuksen kanssa ja viimeistään kuuden kuukauden kuluttua sopimuksen voimaantulosta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

- 1) eläintautilakia (55/80);
- 2) eläinsuojelulakia (91/71); sekä
- 3) eräiden kotieläinten maahan tuonnista annetun lain (871/73) säännöksiä eläinten ja siitosmunien maahantuonnista muissa kuin 8 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

2 luku

Jalostustoiminta

4 §

Jalostustoiminnan järjestäminen

Tiedot eläinten polveutumisesta ja perinnöllisestä arvosta rekisteröidään kantakirjaan tai vastaavaan rekisteriin (*kantakirja*). Maa- ja metsätalousministeriön määräämien eläinlajien kantakirjan pitäjänä saa toimia vain ministeriön hyväksymä jalostustoimintaa harjoittava yhteisö tai ministeriön määräämä viranomainen.

Yhteisö on hyväksyttävä kantakirjan pitäjäksi, jos se huolehtii asianmukaisesti eläimiä koskevien tietojen rekisteröinnistä, edistää jalostustoimintaa ja täyttää muut maa- ja metsätalousministeriön määräämät hyväksymisen edellytykset. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos hyväksymisen edellytyksiä ei enää ole olemassa tai jos yhteisön toiminnasta on annettu vääriä tai harhaanjohtavia tietoja.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa mää-

räykset kantakirjan pitäjien hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä, kantakirjan sisälöstä ja järjestämisestä sekä eläinten tunnistamisesta ja perinnöllisen arvon määrittelyssä käytettävistä menetelmistä.

5 §

Syrjäntäkielto

Eläimen hyväksymistä jalostustoiminnassa käytettäväksi ei saa rajoittaa muiden seikkojen kuin eläimen polveutumisen ja perinnöllisen arvon perusteella.

3 luku

Eläinten keinollinen lisääminen

6 §

Lupa

Toimintaa, jonka tarkoituksena on harjoittaa maa- ja metsätalousministeriön määräämiin eläinlajeihin kuuluvien eläinten keinosiementä taikka alkioiden tai sikiöiden keräämistä, käsittelyä tai siirtoa eläimestä toiseen, saa harjoittaa vain ministeriön luvalla. Eläinten keinosiementä taikka alkioiden tai sikiöiden keräämisestä, käsittelystä tai siirrosta eläimestä toiseen käytetään jäljempänä nimitystä *eläinten keinollinen lisääminen*.

Lupaa ei tarvita, jos eläinten omistaja tai haltija itse keinosiementää eläimiä käyttäen omistamansa tai hallitsemansa uroseläimen siemennestettä. Ministeriö voi kuitenkin määrätä, että lupa tarvitaan tiettyjen eläinlajien osalta myös tällaiseen keinosiementätoimintaan.

Eläinten keinollisessa lisäämisessä, johon tarvitaan lupa, on noudatettava maa- ja metsätalousministeriön määräyksiä eläinten jalostustasoista, henkilökunnan ammattitaitoa ja toimitiloista koskevista vaatimuksista sekä ministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosaston määräyksiä sikiöiden ja alkioiden laadusta, eläintautien vastustamisesta ja niihin liittyvästä toiminnan järjestämisestä.

Lupa eläinten keinolliseen lisäämiseen on myönnettävä, jos toiminta täyttää 2 momentin nojalla määrätyt vaatimukset. Lupa voidaan liittää valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja. Lupa myönnetään määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Lupa voidaan peruuttaa, jos toiminta ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä tai eläintautilain nojalla säädettyjä

tai määrättyjä vaatimuksia, jos lupaehtoja ei noudateta tai jos toiminnasta on annettu vääriä tai harhaanjohtavia tietoja.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa määräykset luvan hakemisessa noudatettavasta menettelystä.

4 luku

Jalostuseläinten kauppa

7 §

Polveutumistodistus

Maa- ja metsätalousministeriön määräämien eläinlajien jalostuseläimistä, alkioista, sikiöistä ja siitosmunista tulee myytessä, välitettäessä tai maahan tuotaessa antaa ostajalle todistus polveutumisesta, perinnöllisestä arvosta ja tunnistamisesta (*polveutumistodistus*). Todistuksen tulee olla kantakirjan pitäjän tai viranomaisen antama. Myös toisessa valtiossa annettu todistus voidaan hyväksyä polveutumistodistukseksi.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa tarkemmat määräykset polveutumistodistuksesta ja sen käyttämisestä.

8 §

Maahantuonti

Maa- ja metsätalousministeriön määräämien eläinlajien eläimiä, alkioita, sikiöitä ja siitosmunia saadaan tuoda maahan vain ministeriön luvalla. Lupa voidaan myöntää, jos tavara tuodaan maahan jalostustoimintaa tai eläinten keinollista lisäämistä varten ja jos maahantuonti on kotieläinten jalostustoiminnan edistämisen kannalta tarkoituksenmukaista. Lupa voidaan liittää tarpeelliseksi katsottavia ehtoja.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa tarkemmat määräykset luvan myöntämisen edellytyksistä sekä luvan hakemisesta ja maahantuonnissa noudatettavasta menettelystä ja tuontitarkestuspaikoista.

Maa- ja metsätalousministeriön on myös määrättävä sen mukaan kuin Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa on sovittu, että 1 momentissa tarkoitettua lupaa ei tarvita Euroopan talousalueelta tuotavan tavarantoimitukseen, jos maahantuonnin yhteydessä esitetään polveutumistodistus ja ministeriön määräämät muut tarpeelliset asiakirjat.

Mitä 1 ja 3 momentissa säädetään, ei sovel-

leta Suomen kautta muuhun valtioon vietävään tavaraan. Maa- ja metsätalousministeriö voi määrätä rajoituksia 1 ja 3 momentin nojalla vuosittain maahan tuotavien eläinten ja siitosmunien lukumäärälle, jos rajoituksiin on tuotantopoliittisia syitä.

9 §

Vienti

Maa- ja metsätalousministeriön määräämien eläinlajien eläimiä, alkioita ja sulusoluja, jotka tuodaan maahan Euroopan talousalueen ulkopuolelta ja jotka viedään edelleen toiseen Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtioon, saadaan viedä maasta vain, jos tavara täyttää tässä valtiossa maahantuontia koskevat jalostukselliset vaatimukset.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa tarkemmat määräykset 1 momentissa tarkoitetusta viennistä ja vientitarkastuspaikoista.

5 luku

Valvonta

10 §

Viranomaiset

Kotieläinten jalostustoiminnan seuranta sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonta kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle. Ministeriön ohella tullilaitos valvoo 8 ja 9 §:ssä tarkoitettujen tavaroiden maahantuontia ja vientiä.

Ministeriö voi käyttää valvontatehtävissä apunaan alaisiaan viranomaisia, jalostustoimintaa harjoittavia yhteisöjä, maaseudun neuvontajärjestöjä ja tehtävään valtuuttamiaan henkilöitä.

Maa- ja metsätalousministeriöllä on valvontaa varten oikeus tarkastaa eläimiä ja niiden alkioita, sulusoluja ja siitosmunia sekä kantakirjan pitäjän ja eläinten keinollisen lisäämisen harjoittajan toimitiloja ja kirjanpitoa sekä ottaa maksutta tarpeellisia näytteitä. Ministeriöllä on oikeus tarvittaessa saada tarkastusten suorittamiseen virka-apua muilta viranomaisilta. Ministeriö voi hyväksyä myös toisen valtion viranomaisten suorittaman tarkastuksen.

11 §

Kielto

Maa- ja metsätalousministeriö voi kieltää

eläinten, alkioiden tai sulusolujen käytön eläinten keinolliseen lisäämiseen, jos ne eivät täytä tässä laissa säädettyjä taikka muun lain nojalla säädettyjä tai määrättyjä vaatimuksia. Kielto voidaan määrätä myös vaatimusten täyttämistä koskevien tarpeellisten tutkimusten suorittamisen ajaksi, jos on perusteltua syytä epäillä, että tavara ei täytä vaatimuksia. Tavara voidaan kielletyn käytön estämiseksi merkitä sopivalla tavalla.

Kielto on annettava määräaikaisena, jos sen perusteena oleva puutteellisuus on mahdollista poistaa. Kielto on viipymättä peruutettava, jos puutteellisuus on poistettu tai jos sillä ei enää kiellon määräämisen kannalta ole merkitystä. Kieltoa on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen kiellä päätöksen täytäntöönpanoa tai määrää sitä keskeytettäväksi.

12 §

Kielletyn tavarankäyttö

Jos tavarankäyttö maahantuontia tai vientiä ei 8 tai 9 §:n nojalla ole sallittua tai jos sen käyttö eläinten keinolliseen lisäämiseen on 11 §:n 1 momentin nojalla kielletty, maa- ja metsätalousministeriö voi sallia tavarankäytön muuhun tarkoitukseen kuin jalostustoimintaan tai eläinten keinolliseen lisäämiseen taikka määrätä sen vietäväksi maasta tai hävitettäväksi. Päätökseen voidaan liittää ehtoja päätöksen täytäntöönpanossa noudatettavasta menettelystä. Hävittämismääräys on annettava uhalla, että määräyksen mukaisesti suorittamatta jäänyt hävittäminen teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

13 §

Uhkasakko

Maa- ja metsätalousministeriö voi asettaa 11 §:ssä tarkoitettua kiellon tai 12 §:ssä tarkoitettua tavarankäyttöä koskevan päätöksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

14 §

Salassapitovelvollisuus

Henkilö, joka tässä laissa tarkoitettua tehtävää suorittaessaan on saanut tietoja elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuudesta

taikka taloudellisesta asemasta, ei saa niitä paljastaa eikä käyttää omaksi tai toisen hyödyksi, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, tähän suostu.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei estä tietojen antamista:

1) syyttäjä- ja poliisiviranomaiselle pakkokeinolain 5 luvun 1 §:ssä tarkoitetun rikoksen selvittämistä varten;

2) 10 §:ssä tarkoitetuille viranomaisille tämän lain mukaisten tehtävien suorittamista varten; tai

3) muutoksenhakua tutkivalle viranomaiselle tämän lain mukaisessa asiassa.

15 §

Rangaistussäännös

Joka tahallaan taikka huolimattomuudesta tai varomattomuudesta rikkoo 5 §:ssä tarkoitetun syrjintäkiellon tai 14 §:ssä tarkoitetun salassapitovelvollisuuden taikka harjoittaa eläinten keinollista lisäämistä ilman 6 §:ssä tarkoitettua lupaa, on tuomittava, jollei siitä ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *kotieläinjalostusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö 7 §:ssä tarkoitetun polveutumistodistuksen antamisen ostajalle samassa pykälässä säädetyn ja sen nojalla määrätyn tavoin, on tuomittava, jollei siitä ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *kotieläinjalostusrikoksesta* sakkoon.

Ilmoitus 1 ja 2 momentissa tarkoitetun menettelyn saattamiseksi syyteharkintaan voidaan jättää tekemättä sellaisesta rikkomuksesta, jota on kokonaisuutena pidettävä ilmeisen vähäisenä.

6 luku

Erinäiset säännökset

16 §

Maksut ja palkkiot

Tämän lain nojalla valtiolle perittävien maksujen perusteet ja suuruus määrätään valtion maksuperustelaisissa (150/92) säädettyssä järjestyksessä.

Valvontatehtävistä voidaan suorittaa muille kuin valtion viranomaisille tai niiden palveluksessa oleville henkilöille palkkiota ja kustan-

nusten korvausta valtion talousarvion rajoissa. Palkkioiden ja korvausten suorittamisesta ja perusteista määrää maa- ja metsätalousministeriö.

17 §

Neuvottelukunta

Maa- ja metsätalousministeriö voi asettaa kotieläinjalostuksen neuvottelukunnan, joka toimii ministeriön apuna neuvoa antavana toimielimenä tämän lain nojalla annettavien määräysten valmistelussa ja muissa ministeriön määräämissä lain täytäntöönpanoon liittyvissä tehtävissä.

18 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

7 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

19 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettyään ajankohtana.

Tällä lailla kumotaan kotieläinten keinosiemennyksen harjoittamisesta 4 päivänä maaliskuuta 1949 annettu laki (182/49). Kumotun lain nojalla keinosiemennyssonniin terveystarkkailuohjelmasta 18 päivänä joulukuuta 1981 annettu maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintöosaston päätös n:o 1104/143 jää kuitenkin edelleen voimaan.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

20 §

Siirtymäsäännökset

Luvanhaltija, jolla tämän lain voimaan tullessa on lupa muiden eläinten kuin hevosten keinosiemennystoiminnan harjoittamiseen, saa harjoittaa luvan mukaista toimintaa lupakauden loppuun saakka ilman tämän lain 6 §:ssä tarkoitettua lupaa eläinten keinolliseen lisäämiseen. Luvan mukaiseen toimintaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita

säännöksiä. Toimintaa valvoo ja luvan peruuttamisesta päättää kuitenkin maa- ja metsätalousministeriö.

Sen, joka tämän lain voimaan tullessa harjoittaa tämän lain 6 §:ssä tarkoitettua toimin-

taa, on haettava lupaa eläinten keinolliseen lisäämiseen muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa yhden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

2.

Laki

eräiden kotieläinten maahan tuonnista annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden kotieläinten maahan tuonnista 30 päivänä marraskuuta 1973 annetun lain (871/73) 1 ja 2 § seuraavasti:

1 §

Nautoja, sikoja, lampaita, vuohia, siipikarjaa, mehiläisiä ja tarhaturkiseläimiä sekä näiden eläinten siitosmunia saadaan tuoda maahan muuta tarkoitusta kuin kotieläinjalostuslain (/) 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua jalostustoimintaa tai eläinten keinollista lisäämistä varten taikka muissa kuin mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa vain maa- ja metsätalousministeriön luvalla.

Tämä laki ei aiheuta muutoksia siihen, mitä eläintautien vastustamiseksi 1 momentissa mainittujen eläinten ja siitosmunien osalta sääde-

tään. Eläinten alkioiden ja sukusolujen maahantuonnista säädetään kotieläinjalostuslaissa.

2 §

Edellä 1 §:ssä tarkoitettu lupa voidaan antaa vain, jos eläinten tai siitosmunien tuonti on katsottava tuotantopoliittiset ja muut kotieläintalouden kehittämiseen liittyvät näkökohdat huomioon ottaen tarkoituksenmukaiseksi.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Helsingissä 30 päivänä huhtikuuta 1993

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri Ole Norrback

2.

Laki**eräiden kotieläinten maahan tuonnista annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden kotieläinten maahan tuonnista 30 päivänä marraskuuta 1973 annetun lain (871/73) 1 ja 2 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Nautoja, sikoja, lampaita, vuohia, siipikarjaa, mehiläisiä ja tarhaturkiseläimiä ja näiden eläinten *siemennestettä* sekä siitosmunia saadaan tuoda maahan vain maa- ja metsätalousministeriön luvalla.

Tämä laki ei aiheuta muutoksia siihen, mitä eläintautien vastustamiseksi on 1 momentissa mainittujen eläinten, *siemennesteen* ja siitosmunien osalta säädetty.

2 §

Edellä 1 §:ssä tarkoitettu lupa voidaan antaa vain, jos eläinten, *siemennesteen* tai siitosmunien tuonti on katsottava tuotantopoliittiset, *jalostukselliset* ja muut kotieläintalouden kehittämiseen liittyvät näkökohdat huomioon ottaen tarkoituksenmukaiseksi.

Ehdotus

1 §

Nautoja, sikoja, lampaita, vuohia, siipikarjaa, mehiläisiä ja tarhaturkiseläimiä *sekä* näiden eläinten siitosmunia saadaan tuoda maahan *muuta tarkoitusta kuin kotieläinjalostuslain (/) 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua jalostustoimintaa tai eläinten keinollista lisäämistä varten taikka muissa kuin mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa* vain maa- ja metsätalousministeriön luvalla.

Tämä laki ei aiheuta muutoksia siihen, mitä eläintautien vastustamiseksi 1 momentissa mainittujen eläinten ja siitosmunien osalta *säädetään. Eläinten alkioiden ja sulusolujen maahan-tuonnista säädetään kotieläinjalostuslaissa.*

2 §

Edellä 1 §:ssä tarkoitettu lupa voidaan antaa vain, jos eläinten tai siitosmunien tuonti on katsottava tuotantopoliittiset ja muut kotieläintalouden kehittämiseen liittyvät näkökohdat huomioon ottaen tarkoituksenmukaiseksi.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettyäänä ajankohtana.

